

Torsdagen den 13 november

Kl. 12.00

*Fyllnadsval till
utskott*

§ 1 Fyllnadsval till utskott

Företogs val av en suppleant i vart och ett av kultur-, utbildnings-, trafik-, jordbruks-, närings- och civilutskotten.

Herr TALMANNEN:

De på föredragningslistan upptagna valen är föranledda av att ersättarna för herr statsrådet Peterson, fru tredje vice talmannen Nettelbrandt, fru Anér och fru Hambræus skall beredas plats i utskott.

Vid valen tillämpas acklamationsförfarande, om ledamot ej begär att valen skall förrättas med slutna sedlar, vilket i så fall kommer att äga rum vid ett följande sammanträde.

Valberedningen har enhälligt föreslagit herr Wikström som suppleant i kultur- och utbildningsutskotten, herr Lekberg som suppleant i trafikutskottet, herr Norrby i Åkersberga som suppleant i jordbruks- och civilutskotten samt herr Andersson i Falun som suppleant i näringsutskottet.

Kammaren utsåg till
suppleant i kulturutskottet
herr Wikström (fp)

suppleant i utbildningsutskottet
herr Wikström (fp)

suppleant i trafikutskottet
herr Lekberg (s)

suppleant i jordbruksutskottet
herr Norrby i Åkersberga (fp)

suppleant i näringsutskottet
herr Andersson i Falun (c)

suppleant i civilutskottet
herr Norrby i Åkersberga (fp)

§ 2 Justerades protokollet för den 5 innevarande månad.

Nr 21

Torsdagen den
13 november 1975

*Meddelanden om
tidpunkter för
besvarande av
interpellationer*

§ 3 Meddelanden om tidpunkter för besvarande av interpellationer

1975/76:5 om allmän bojkott mot Chile och Spanien

Herr utrikesministern ANDERSSON:

Herr talman! Med hänvisning till riksdagsordningen 6 kap. 1 § får jag meddela följande.

Min avsikt har varit att i dag besvara interpellationen 1975/76:5 av herr Svensson i Malmö om allmän bojkott mot Chile och Spanien. Herr Svensson har emellertid inte möjlighet att ta emot svaret i dag, och jag har därför med honom överenskommit att besvara interpellationen i morgon den 14 november.

1975/76:13 om energipårande, 1975/76:23 om uranförsörjningen och 1975/76:25 om Gotlands energiförsörjningsproblem

Herr industriministern JOHANSSON:

Herr talman! Jag anhåller att få lämna besked i ett sammanhang beträffande punkterna 8–10 på föredragningslistan.

Till statsministern har herr Helén ställt en interpellation, 1975/76:13 om energisparande, som överlämnats till mig för besvarande. Till mig har herr Sjönell ställt en interpellation, 1975/76:23 om uranförsörjningen, och herr Gustafsson i Stenkyrka en interpellation, 1975/76:25 om Gotlands energiförsörjningsproblem. Med anledning av bl. a. utrikes resor har jag ej haft tillfälle att besvara dessa interpellationer inom en månad, dvs. inom föreskriven tid, vilket jag härmed ber att få anmäla. Min avsikt är att besvara interpellationerna den 27 november.

1975/76:32 om flygmilitärt samarbete med Norge

Herr försvarsministern HOLMQVIST:

Herr talman! Herr Lövenborg har anmält till mig att han är förhindrad att i dag mottaga svar på interpellationen 1975/76:32 om flygmilitärt samarbete med Norge som han riktat till mig. Därför kommer svaret att lämnas vid plenum den 21 november.

1975/76:19 om skyldighet för politiskt parti att redovisa penningbidrag och 1975/76:24 om bidrag från utländsk källa till politisk eller facklig organisation

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Herr Werner i Tyresö erhöll den 16 oktober kammarens tillstånd att till mig ställa några frågor, interpellationen 1975/76:19, om skyldighet för politiskt parti att redovisa penningbidrag. Herr Björck i

Nässjö fick den 17 oktober tillstånd att fråga statsministern, interpellation 1975/76:24, om bl. a. politiska partiers mottagande av bidrag från utlandet. Herr Björcks interpellation har överlämnats till mig för besvarande. Det är min avsikt att besvara de båda interpellationerna i ett sammanhang. Emellertid har det inte visat sig möjligt att finna en för alla parter lämplig tidpunkt att lämna svar inom den föreskrivna tiden. Jag avser att besvara interpellationerna på tisdag i nästa vecka, dvs. den 18 november.

Nr 21

Torsdagen den
13 november 1975

*Om tillämpningen
av Helsingforsdeklarationens
principer*

1975/76:33 om förbud mot användning av asbest

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON:

Herr talman! Jag ber att få meddela att jag på grund av herr Takmans tjänsteresa till Sovjetunionen inte varit i tillfälle att inom föreskriven tid besvara hans interpellation 1975/76:33 om förbud mot användning av asbest. Jag har kommit överens med herr Takman att besvara interpellationen den 20 november i år.

§ 4 Om tillämpningen av Helsingforsdeklarationens principer

Herr utrikesministern ANDERSSON erhöll ordet för att besvara herr Lindahls i Hamburgsund (fp) den 5 november anmälda fråga, 1975/76:78, och anförde:

Herr talman! Herr Lindahl i Hamburgsund har frågat mig hur jag mot bakgrund av Helsingforsdeklarationen ser på kommuniststaters vägran att låta familjer återförenas.

Det sludokument som antogs av konferensen om säkerhet och samarbete i Europa (ESK) vid dess avslutande möte i Helsingfors den 1 augusti 1975 innehåller rekommendationer till de deltagande staternas regeringar på en rad områden. Ett av dessa utgöres av humanitära frågor i vid bemärkelse. En av de viktigaste aspekterna gäller återförening av familjemedlemmar. De deltagande staterna förbinder sig att i positiv och humanitär anda behandla ansökningar från personer som önskar återförenas med medlemmar av sina familjer.

Vi ser utomordentligt positivt på dessa bestämmelser som vi anser utgöra ett viktigt resultat av det långa förhandlingsarbetet i säkerhetskonferensen. Samtidigt är det klart att det här endast är fråga om rekommendationer som det ankommer på varje enskild stat att tillämpa i konkreta fall. Det råder ingen tvekan om att ESK:s sludokument ger oss en helt annan formell grund för att påtala sådana fall på officiell väg än vad som tidigare förelåg. I händelse att vi från svensk sida inte anser att en deltagande stat i ett sådant konkret fall tillämpat rekommendationerna i Helsingfordokumentets anda får vi överväga hur vi skall reagera.

Torsdagen den
13 november 1975

*Om tillämpningen
av Helsingforsdeklarationens
principer*

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga. Jag delar delvis den positiva syn som utrikesministern har på Helsingforsdeklarationen.

Nu är det ju så att kommuniststaterna var med och skrev under FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, men de har aldrig brytt sig om den. Nu har samma stater varit med och undertecknat slutdokumentet vid europeiska säkerhetskonferensen i Helsingfors. Tre och en halv månad senare kan man se att de inte tar så förfärligt hårt på den deklarationen heller.

Det är i Sverige just nu stor aktualitet kring fallet Agapov. Svenska regeringen har faktiskt visat en liten reaktion. Men det finns flera sådana här fall. Jag skall inte stå här och räkna upp någon lång lista, men vi har sådana personer som Berukshtis, Levitj och många andra, okända personer. Vi måste försöka ge dem vårt stöd, ett så stort stöd vi kan. Det får inte bara vara så att vårt stöd går till välkända personer som Sacharov.

Jag skulle vilja fråga: Vad vill utrikesministern ytterligare göra för familjen Agapov? Jag anser att det är en mänsklig tragedi som håller på att ske. Det är inte bara jag som tycker så. Och vad vill ni göra för andra berörda familjer?

Detta är saker som inte bara gäller Sovjetunionen, det gäller även andra kommuniststater. Enligt tidningsuppgifter har utrikesministern i sina nyss avslutade samtal med östtyske utrikesministern diskuterat världspolitik och handelsproblem men inte berört frågan om familjers återförening. Enligt uppgift skall det finnas ett 20-tal splittrade familjer, som inte får återförenas på grund av östtyska statens inställning. Är dessa uppgifter sanna? Jag hoppas verkligen att de inte är det.

Herr utrikesministern ANDERSSON:

Herr talman! Beträffande frågan om vad den svenska regeringen har gjort och kan göra i fallet Agapov vill jag erinra om att den svenske ambassadören på instruktion av den svenska regeringen har riktat en hemställan till de sovjetiska myndigheterna att i positiv anda pröva frågan om utresetillstånd för de familjemedlemmar som befinner sig i Sovjetunionen. Vi avvaktar alltså svaret på denna vår hemställan.

När det gäller frågan om tillämpning av rekommendationerna om familjeåterförening är vår erfarenhet hittills – trots att bara tre månader har gått sedan Helsingfordokumentet undertecknades – att familjeåterföreningarna nu sker i tämligen normal ordning i förhållande till bl. a. de östeuropeiska länderna.

Att vi inte behövde ta upp dessa frågor som ett särskilt diskussionsämne med den östtyske utrikesministern beror på att vi har kunnat notera att man snabbare än tidigare behandlar de ansökningar som föreligger, och vi har ingen anledning att tro annat än att de tätt återkommande nya ansökningarna skall behandlas på samma sätt.

Det finns en del fall som ännu inte är slutförda, men med hänsyn till våra erfarenheter har vi inte ansett att det har funnits någon anledning att ta upp frågan nu, då vi har tillmötesgått i förhållande till den praxis som tillämpades förut. Tidigare framstötar från vår sida har alltså resulterat i en ordning som vi kan acceptera. Det är för tidigt – enligt min mening – att uttala sig generellt om hur de europeiska staterna kommer att i praktiken tillämpa de rekommendationer som finns i Helsingforsdokumentet.

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp):

Herr talman! Jag är mycket glad åt att det tydligen uppnåtts en del positiva effekter, som utrikesministern säger här. Helsingforsdokumentet är egentligen mycket märkligt i denna del. Ser man noga på det, läser igenom det och tänker igenom vad det som sägs om familjernas återförening innebär finner man att det faktiskt är mer eller mindre specialgjort för kommunistländerna. För andra europeiska stater är det självklart att människor skall kunna få lämna sitt land om de vill. De är inte livegna i det landet. För andra europeiska stater är det självklart att man kan resa över till ett annat land som turist eller t. ex. för att hämta ett nobelpris. Det enda hindret är om man har gjort någonting verkligt brottsligt och skall sättas i fängelse.

Det finns all anledning att verkligen bevaka att kommuniststaterna följer sin del av uppgörelsen. Jag vill uppmana utrikesministern att mycket noggrant följa detta och se till att regeringen gör allt vad som på den ankommer. Det skadar inte att då och då, i kontakterna med kommunistländerna, påminna dem om att de är just diktaturer.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om ökad preventivmedelsrådgivning m. m.

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara fru Tillanders (c) den 5 november anmälda fråga, 1975/76:81, och anförde:

Herr talman! Fru Tillander har mot bakgrund av abortutvecklingen frågat mig om jag ämnar vidta åtgärder för att ytterligare nå ut till ungdomar med preventivmedelsrådgivningen och om jag anser att statsmakterna kan vidta åtgärder mot porr- och sexindustrin.

Vad först gäller abortutvecklingen kan jag nämna att antalet aborter under de tre första kvartalen av innevarande år uppgick till ca 24 500. Detta innebär en ökning med 6 %. Den genomsnittliga ökningen under tidigare år under 1970-talet var 17 %. Ökningen under år 1975 har alltså varit relativt blygsam.

Med anledning av 1974 års riksdagsbeslut om en ny abortlag m. m. (prop. 1974: 70) har en rad åtgärder vidtagits för att få till stånd en utbyggnad av preventivmedelsrådgivning och andra abortförebyggande åt-

Torsdagen den
13 november 1975

*Om ökad preventiv-
medelsrådgivning
m. m.*

gårder. Sålunda har en rätt till gratis preventivmedelsrådgivning införts fr. o. m. den 1 januari 1975. Kostnaderna ersätts av den allmänna försäkringen. Ersättningarna för preventivmedelsrådgivning har härefter höjts kraftigt, fr. o. m. den 1 juli 1975 till privatpraktiserande läkare och fr. o. m. den 1 januari 1976 till sjukvårdshuvudmännen. Antalet rådgivningsbesök har också ökat relativt kraftigt redan under innevarande år. Vidare har försöksverksamhet med särskilda ungdomsmottagningar startats på olika håll i landet. Jag kan också nämna att en särskild arbetsgrupp tillsatts med representanter för socialdepartementet, socialstyrelsen och Landstingsförbundet med uppgift att följa abortutvecklingen och utbyggnaden av preventivmedelsrådgivningen.

För att få till stånd en effektiv preventivmedelsinformation har för vart och ett av budgetåren 1974/75 och 1975/76 anvisats ca 2 milj. kr. till kvinno- och ungdomsorganisationer. Flertalet ungdomsorganisationer har fått anslag, och upplysningsarbetet är i de flesta fall upplagt med målsättningen att ta upp sexual- och samlevnadsfrågor i vidsträckt bemärkelse.

Socialstyrelsens nämnd för hälsoupplýsning bedriver sedan ett par år informationsverksamhet med speciell inriktning på ungdomar. Informationen är inte bara inriktad på preventivmedel utan tar upp samlevnadsfrågor i vidare mening.

Den rådgivnings- och informationsverksamhet i sexual- och samlevnadsfrågor särskilt bland ungdom som jag nu har beskrivit är också ägnad att motverka det inflytande från porrindustrin som frågeställaren tar upp.

Fru TILLANDER (c):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret på min fråga. Jag har noterat, att statsrådet har betonat behovet av preventivmedelsrådgivning. Det måste finnas möjlighet för människor, inte minst för ungdomar, att i enskild form få rådgivning i sådana här frågor. Det har visat sig att frekvensen av rådgivning varierat starkt mellan olika landsting, och även om det förhåller sig så att denna service står i relation till det behov som ger sig till känna, så är det nog å andra sidan också så att behovet står i relation till den rådgivning som t. ex. sjukvårdsmyndighet och skola kan ge. Det är det abortförebyggande syftet i preventivmedelsrådgivningen som man skulle vilja att det trycktes på särskilt, så att det framstår klart att abort är något annat än ett preventivmedel bland många.

Egentligen har hela preventivmedelsrådgivningen på sätt och vis som yttersta syfte att vara abortförebyggande. Redan däri att denna rådgivning har en inriktning, som drar en skarp gräns mellan abort och preventiva åtgärder, ligger ett etiskt incitament med tonvikt på ansvar i bruket av förebyggande medel.

När man talar om unga människor, tonåringar i allt yngre åldrar, saknar man en samhällets frontlinje som på något sätt skulle kunna anlägga moteld och utgöra motvikt mot all den tydligen mycket lukrativa sex-

industri som i kommersiellt syfte och med en slit-och-släng-mentalitet exploaterar allt lägre åldersgrupper. Alltså själva människosynen, även om den är erotiskt förgylld, är odemokratisk och omänsklig, mänskligt förnedrande.

Man fruktar att den försagdhet som myndigheterna visar kan hos unga människor som är mottagliga och känsliga för signaler av olika slag skapa attityder som väsentligt skiljer sig från den inställning och de attityder till andra människor och speciellt det livsområde som det här gäller som bl. a. framkommer i läroplaner och liknande dokument.

Det är så, att om de unga under sina känsligaste och mest mottagliga år utsätts för en påverkan i ord och bild som är alltför burdus och som inte alls tar hänsyn till växandets egen dynamik, så kan det hända att man åstadkommer vuxna attityder alldeles för tidigt. De som är utsatta här är visserligen unga människor i allmänhet, men det gäller speciellt socialt utsatta grupper.

I svaret skymtar man en medvetenhet om de här problemen, om just den sidan att det behövs en motkraft. Samhällets tystnad kan annars på sätt och vis te sig talande. Den lämnar fältet fritt för en attitydskapande porr- och sexindustri som utan gensaga kan breda ut sig.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Vad beträffar frågan om åtgärder mot pornografi vill jag hänvisa till justitiekottets betänkande 1975/76:2 med anledning av motioner om pornografi m. m. Detta betänkande diskuterades ju här i riksdagen så sent som i går. Det var en mycket omfattande debatt. F. ö. vill jag hänvisa till justitieministerns svar den 20 februari i år på en fråga av fru Söder om förbud mot vissa pornografiska tryckalster. Jag har velat säga detta med anledning av fru Tillanders inlägg här i detta avseende.

Får jag sedan, herr talman, bara göra ett par ytterligare kommentarer. Den kraftiga ökning av antalet aborter som en del kritiker befarade i samband med införandet av den nya abortlagen har glädjande nog inte inträffat. Det finns anledning att understryka det.

Den viktiga preventivmedelsrådgivningen tog fru Tillander upp. Här vill jag understryka att denna rådgivning har kommit i gång ute i lands-tingen. Sälunda har antalet rådgivningsbesök i offentlig regi ökat med närmare 20 % från första till andra kvartalet i år. Samtidigt har antalet besök hos privatpraktiserande läkare också ökat högst väsentligt.

Det pågår en omfattande försöksverksamhet i olika delar av landet för att finna lämpliga former för att nå ut till olika grupper, speciellt till ungdomen. Jag skulle kunna ge exempel på denna viktiga verksamhet, men jag nöjer mig med att här bara understryka att en fortsatt utbyggnad av rådgivningsverksamheten självfallet är högst angelägen.

Nr 21

Torsdagen den
13 november 1975

*Om ökad preventiv-
medelsrådgivning
m. m.*

Torsdagen den
13 november 1975

*Om åtgärder för att
vidmakthålla
balansen på
arbetsmarknaden i
Norrköpingsregionen*

Fru TILLANDER (c):

Herr talman! Bara helt kort en kommentar till den första delen av herr socialministerns senaste inlägg. Vad man egentligen är ute efter är inte bara vad som kan utläsas i siffror för ökade aborter osv., utan det är den inhumana inställning som smyger sig in och som är en olycka för samhället. Vårt samhälle är ju medvetet byggt på begrepp som solidaritet och hänsyn, stöd åt de svaga osv. De här orden är inte bara honnörsord utan de är verkligen avsedda att tas på allvar. I ett samhälle som genomsyras av sådana ideal i socialpolitik och skola och där den politiska enigheten om detta är så stor, borde man självklart kunna finna vägar att effektivt förhindra destruktion av den målsättningen. Visserligen rör detta ett område med svåra gränsdragningar – det kan man förstå – men i många fall skulle man önska kraftigare insatser från samhället.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Jag vill bara understryka att just det som fru Tillander här tar upp, hänsynen, solidariteten, är väsentliga inslag i den upplysnings- och rådgivningsverksamhet som nu bedrivs i landet. Det är självklart att denna verksamhet måste fortsätta och vidareutvecklas.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om åtgärder för att vidmakthålla balansen på arbetsmarknaden i Norrköpingsregionen

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON erhöll ordet för att besvara fru *Landbergs* (s) den 4 november anmälda fråga, 1975/76:76, och anförde:

Herr talman! Fru Landberg har frågat mig om jag vill kommentera uppgifter om att ett av de större företagen i Norrköping, Goodyear, kan komma att läggas ned och vilka åtgärder som kan tänkas för att vidmakthålla balansen på arbetsmarknaden i Norrköpingsregionen.

Något varsel om nedläggning av eller inskränkning i driften vid AB Goodyear har inte lämnats. Det har emellertid uppgetts att företaget har problem med avsättningen på sina produkter – främst personbilsdäck. En särskild arbetsgrupp med representanter för företaget och de fackliga organisationerna analyserar f. n. situationen och undersöker vilka lösningar som kan finnas. Om en inskränkning i sysselsättningen vid fabriken skulle aktualiseras bör det i första hand ankomma på företagets ägare att skaffa fram ny verksamhet till de anställda på orten.

Arbetsmarknadsmyndigheterna har också en hög handlingsberedskap för att möta de omställningsproblem som kan uppkomma.

Jag vill erinra om de statliga insatser som gjordes i anslutning till de nedläggningar som främst drabbade tekoindustrin i Norrköping i slutet

av 1960-talet.

Genom lokaliseringpolitiska insatser har regionen tillförts ett betydande antal nya arbetstillfällen.

Den pågående omlokaliseringen av statlig förvaltningsverksamhet innebär en värdefull differentiering av arbetsmarknaden och ett ytterligare tillskott av 1 600 arbetsplatser i Norrköping.

Fru LANDBERG (s):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga.

Goodyear är en av de arbetsplatser i Norrköping som ansetts stabil ur sysselsättningssynpunkt. Företaget, som är multinationellt, började sin verksamhet i Norrköping 1939. Under senare tid har alla på företaget känt på sig att något skulle hända, och många har märkt att mönstret varit detsamma som vid nedläggningar i bl. a. textilindustrin i Norrköping. Produktionen av diagonaldäck, som inga nya bilar utrustas med, låg kvar, medan man importerade stålradialdäck från andra delar av Europa. Norrköpingsfabriken fick aldrig chansen att tillverka moderna personbilsdäck.

Inga nya investeringar gjordes, personalstyrkan skars ned, och nu, när företaget för första gången går med förlust, då kommer diskussionen om nedläggning eller möjligen en kraftig nedskärning av personalstyrkan. Som statsrådet påpekar i svaret har genom ett samfällt agerande från samtliga fackliga organisationer vid Goodyear en arbetsgrupp, som skall utreda möjligheterna till fortsatt drift, tillsatts, och den skall vara färdig med sin undersökning vid årsskiftet.

Eftersom i de multinationella företagen – som i fallet Goodyear – avgrändet om företagets vara eller inte vara sker i Amerika, är det förstående om de anställda känner oro, och även en viss vanmakt, trots att de anställda genom fackligt-politiskt samarbete i dag står starkare än tidigare med avtal om anställningstrygghet och medinflytande.

Vid företaget Goodyear är f. n. ca 1 000 personer anställda. Av dem är närmare 700 LO-anstältna. En tredjedel av dessa är över 50 år och drygt 10 % under 25 år.

Enligt AMS arbetssökandestatistik fanns vid oktober månads slut 1 641 kvarstående arbetslösa i Norrköping. Av dessa var 831 kvinnor, och 704 var under 24 år. Samtidigt vet vi att arbetsstyrkan vid bl. a. LM Ericsson i Norrköping skall minskas med 300–400 anställda genom s. k. naturlig avgång.

Som statsrådet påpekar i svaret har genom den statliga utlokaliseringen till Norrköping kommunen tillförts värdefull, stabil verksamhet, som gett Norrköpingsborna framtidstro och en välbehövlig optimism, men tyvärr blir den otillräcklig om Goodyear läggs ned. Kommunen måste i så fall återigen begära att regeringen sätter in inte bara de arbetsmarknadspolitiska medlen utan även de lokaliseringpolitiska för att få balans på arbetsmarknaden i Norrköping.

Nr 21

Torsdagen den
13 november 1975

*Om åtgärder för att
vidmakthålla
balansen på
arbetsmarknaden i
Norrköpingsregionen*

Torsdagen den
13 november 1975

*Om åtgärder för att
trygga sysselsätt-
ningen i Norrkö-
ping, m. m.*

De anställda vill helst behålla företaget, trots att arbetet i fabriken är tungt och hårt och inte särskilt bra betalt. Kan de förutsätta att regeringen med all kraft genom sina kontakter försöker att tillsammans med de anställda rädda företaget? Kommer regeringen att sätta in även de lokaliseringpolitiska medlen vid Goodyear?

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON:

Herr talman! Jag förstår väl den oro som de anställda vid företaget känner. Samtidigt förstår jag att facket företrädare inte i det här skedet vill ge spelet förlorat utan menar att man bör se till, att driften i någon form fortsätter vid företaget. Jag håller alltså med facket och stöder dess försök att förmå företaget att göra allt som är möjligt för att någon form av produktion skall kunna äga rum där.

Innan fackets undersökningar är avklarade i den kommitté som har tillsatts är det inte rimligt att vi går in med några direkta arbetsmarknadspolitiska medel. Men det löftet bör man kunna utläsa av mitt svar att om det värsta skulle inträffa, är vi självfallet beredda att fortsätta såsom vi tidigare har gjort i Norrköping i samband med företagsnedläggningarna när strukturrationaliseringen gick fram över textilindustrin. Det löftet har vi alltså lämnat, att skulle det visa sig att det värsta inträffar skall vi fortsätta med alla de lokaliseringpolitiska medel vi har till vårt förfogande.

Fru LANDBERG (s):

Herr talman! Jag har inte någon annan uppfattning än att man skall göra allt för att rädda företaget, och det är också det som fackets företrädare försöker arbeta med. Men de har sagt att de i sitt arbete kanhända behöver ha regeringens stöd, eftersom det är fråga om internationella kontakter. Det är väl på den punkten som man inom facket känner sig ganska handlingsförlamad, för de kontakterna har man inte. Därför väntar man sig att där få ett samarbete med regeringen.

Jag tackar för att arbetsmarknadsministern här har förtydligat sig, så att vi – om det värsta skulle inträffa, vilket vi helst inte vill – kan räkna med att få statligt stöd som vi fick under den svåraste textilkrisen. Jag vill än en gång poängtera att vi i Norrköping har varit och är väldigt tacksamma för allt det arbete man lade ner i det sammanhanget.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om åtgärder för att trygga sysselsättningen i Norrköping, m. m.

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON erhöll ordet för att besvara herr *Berndsons* (vpk) den 5 november anmälda fråga, 1975/76:79, och anförde:

Herr talman! Herr Berndtson har frågat mig vilka åtgärder regeringen är beredd vidta för att trygga sysselsättningen i Norrköping och för att begränsa multinationella företags möjligheter till företagsnedläggningar.

Utöver vad jag nyss har anfört i mitt svar på en liknande fråga av fru Landberg vill jag framhålla att utredningen om utländska övertaganden av svenska företag har att överväga en särskild lagstiftning som tar sikte på kontroll av utländsk etablering och utlandsägda företags löpande skötsel. Utredningen beräknas vara avslutad under år 1976.

Herr BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Hotet om nedläggning av driften vid Goodyear i Norrköping aktualiserar flera problemställningar. I förgrunden står naturligtvis de problem som uppkommer för de anställda men också för kommunen. Sysselsättningsläget är redan svårt i Norrköping, bl. a. som en följd av textilkrisen, och det skulle förvärras ytterligare genom en nedläggning av Goodyear. Det är sannerligen inte lätt att få nya jobb för de närmare 1 000 anställda vid Goodyear. En industrinedläggning av denna storleksordning skulle skapa ytterligare problem för kommunen, som redan har ekonomiska svårigheter och hög kommunalskatt. Därför har jag ställt frågan om särskilda åtgärder, och jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

Men jag måste också fråga: Är det realistiskt att räkna med insatser från företagets ägare, som statsrådet talade om i sitt förra svar? Vilka möjligheter har regeringen redan i dag att ålägga ett multinationellt företag sådana förpliktelser som att upprätthålla sysselsättningen?

Den andra problemställningen som har aktualiserats gäller begränsning av de multinationella företagens möjligheter till företagsnedläggningar. Det som nu håller på att hända de anställda i Norrköping kan när som helst hända tusentals andra anställda i multinationella företag i Sverige. Man räknar med att det är mer än 100 000 anställda som arbetar i utlandsägda företag. När de avgörande besluten fattas exempelvis i USA, är det lönsamhetskalkylerna som betyder mer i direktionsrummen än utkomstmöjligheterna för något tusental svenska arbetare.

Jag tycker också det skulle kännas otillfredsställande för regeringen att se hur ett multinationellt företag utnyttjar olika fördelar – det är åtskilliga hundratusentals kronor som har utbetalats i bidrag till Goodyear – men drar sig undan när lönsamheten inte blir den beräknade. Det behövs något av en vanhävdslag på detta område, herr arbetsmarknadsminister!

Frågan gäller vad som skall ske omedelbart och vad man kan göra mot de multinationella företagen. Det löfte som statsrådet ger här – att man skall överväga en särskild lagstiftning som tar sikte på kontroll av utländsk etablering – sammanfaller med vad vi från vänsterpartiet kommunisterna vid flera tillfällen har krävt, och vi får väl hoppas att det blir resultat i den riktningen.

Rubriken över en ledare i tidningen Folkbladet Östgöten lyder: "Mr

*Om åtgärder för att
trygga sysselsätt-
ningen i Norrkö-
ping, m. m.*

Tomsen i Ohio rycker i en tråd.” Det är nog dags att minska de multinationella kapitalisternas möjligheter att rycka i trådar som gör tusentals svenskar arbetslösa.

Herr arbetsmarknadsministern BENGTOSSON:

Herr talman! Jag vill först framhålla att läget i Norrköping för dagen – om man jämför med situationen i landet i övrigt – inte är otillfredsställande. Jag vågar påstå att de lokaliseringpolitiska insatser som gjorts i Norrköping har gett ett gott resultat. Det tror jag både kommunalmän och riksdagsmän därifrån måste hålla med mig om.

Men det är klart att skulle denna nedläggning av Goodyear inträffa, blir situationen oerhört besvärlig i Norrköping, och då måste vi naturligtvis aktivt bedriva ytterligare lokaliseringpolitik. Vi har för övrigt inte upphört med det. Det händer mycket ofta att Norrköping får lokaliseringsstöd.

Till den fråga om utländska företags driftnedläggningar som herr Berndtson aktualiserade vill jag säga att redan den omständigheten att regeringen har tillsatt en utredning visar att vi anser att detta är ett allvarligt problem. Vi utgår ifrån att de förslag som vi får ganska snart skall kunna leda fram till en lagstiftning som i viss mån löser problemet.

Men redan av benämningen multinationella företag framgår att det är rätt osannolikt att man enbart med nationell lagstiftning kan åstadkomma en tillfredsställande ordning. Därför har vi som bekant i internationella organisationer frenetiskt arbetat för att komma till rätta med de multinationella företagen och de problem som inte bara Sverige utan också många andra länder råkar ut för. Vi har i Förenta nationerna och OECD nedlagt ett mycket energiskt arbete för att få till stånd internationella överenskommelser på detta område.

Det är alltså både nationell lagstiftning och internationella överenskommelser som är lösningen på det här problemet.

Herr BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Men nog är situationen särskilt svår i Norrköping, som ännu har sviterna kvar efter textilkrisen. Skulle det handla om att ett tusental industriarbetstillfällen skulle försvinna, är det väl alldeles uppenbart att det skapas ytterligare stora svårigheter.

Jag är också medveten om att det är svårare att komma åt de multinationella företagen, och det är därför som vi har aktualiserat en skärpt lagstiftning.

Låt mig, herr talman, illustrera hur olika man ser på dessa frågor genom citat ur ett par tidningsintervjuer.

”De multinationella företagen är betydelsefulla för tryggheten”, hävdade en direktör i en avskedsintervju när han för ett par år sedan lämnade chefskapet för Goodyear.

En av de anställda vid företaget sade häromdagen i en intervju: ”Jag är förbannad på Goodyear därför att det multinationella företaget struntar

i oss nu när Norrköpingsfabriken inte längre går med vinst.”

Det är klart att direktörens uttalande låter bättre, men jag tror att jobbarens stämmer bättre med verkligheten.

Direktören kände f. ö. också vemod vid uppbrottet: ”Jag kommer att sakna golfklubben, där jag varit medlem i alla år, och arbetet i Rotary”, sade han.

För de anställda och deras familjer står i förgrunden ett annat problem, som jag tror väl illustrerar situationen i Norrköping: ”Här i stan finns ju inga andra jobb för oss”, sade den intervjuade arbetaren.

Jag tycker att kommentarer är överflödiga.

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON:

Herr talman! Jag har ju ingalunda förnekat att det kan bli mycket stora problem i Norrköping, därest Goodyear nu läggs ned. Det är ingen diskussion om den saken. Vi är beredda att i så fall vidta alla lokaliseringpolitiska åtgärder för att skapa nya sysselsättningar.

Beträffande de multinationella företagen som vi har i Sverige, så vill jag inte bli av med dem, men jag vill att vi skall kunna behärska dem. Ingen önskar, hoppas jag, att de skall ge sig i väg härifrån, utan de skall finnas i Sverige och bedriva produktion, och vi skall få ett ökat inflytande i dem. Det är ju det som lagstiftningen syftar till och som vi strävar efter.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om införande av obligatorisk arbetsförmedling

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON erhöll ordet för att besvara fru *Marklunds* (vpk) den 5 november anmälda fråga, 1975/76:80, och anförde:

Herr talman! Fru Marklund har frågat om jag vill medverka till införande av obligatorisk arbetsförmedling för att därigenom förhindra att kvalificerade arbetssökande förbigås vid rekrytering av arbetskraft.

I likhet med fru Marklund ogillar jag sådan rekryteringspolitik som diskriminerar vissa arbetssökande.

Till skillnad från fru Marklund anser jag dock inte att obligatorisk arbetsförmedling är ett lämpligt sätt att angripa problemet. Riksdagen har vid flera tillfällen intagit samma ståndpunkt.

En bättre väg att komma till rätta med problemet är enligt min mening att ge löntagarna ett ökat inflytande över företagens personalpolitik. Förslag med detta syfte kommer inom kort att föreläggas riksdagen på grundval av arbetsrättskommitténs förslag.

Jag vill också nämna att regeringen f. n. prövar ett av arbetsmarknadsstyrelsen överlämnat förslag om obligatorisk anmälan av lediga platser.

Nr 21

Torsdagen den
13 november 1975

*Om införande av
obligatorisk
arbetsförmedling*

Torsdagen den
13 november 1975

*Om införande av
obligatorisk
arbetsförmedling*

Fru MARKLUND (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga.

Naturligtvis är också jag för att löntagarna skall ha ett större inflytande över personalpolitiken, liksom jag menar att de skall ha ett större inflytande över huvud taget över sina arbetsförhållanden och över företagens skötsel. Likaså noterar jag såsom positivt det som arbetsmarknadsministern säger i den sista meningen, att det skall komma förslag om obligatorisk anmälan av lediga platser.

Jag känner till de här strävandena, och jag vet att diskussioner pågår om dessa saker. Men det som jag har motiverat min fråga med – det som nu har hänt i Gällivare vid konfektionsföretaget Brasons – är ju sådant som går stick i stäv med dessa strävanden. Detta är alltså skälet till att jag återigen har velat aktualisera den fråga som vi från vpk-gruppen ställt i flera sammanhang och som gäller obligatorisk arbetsförmedling.

Jag har således hänvisat till företaget Brasons i Gällivare. Där genomfördes i våras en strejk. Företagsledningen accepterade inte de strejkandes krav utan avskedade de 25 sömmerskor som inte villkorslöst ville återgå i arbete. De flesta av dessa 25 anmälde sig till arbetsförmedlingen som arbetssökande, men de har ännu inte fått jobb, annat än i några fall tillfälliga anställningar.

Nu har Brasons börjat ta in ny arbetskraft. Under hösten har fem nyanställningar gjorts. Brasons har nu 20 anställda, och det skall ses mot de planerade 55 som fanns med i bilden när också staten gick in med bidrag till etableringen. Tre av de tidigare anställda som deltog i strejken har fått ny anställning. De övriga har mötts med kalla handen, trots att många av dem kan uppvisa både yrkeserfarenhet och utbildning inom företaget.

Nu utbildar AMS sömmerskor på Brasons begäran. Tio kursdeltagare får därvid en liknande utbildning som de omkring 20 arbetslösa sömmerskorna fått tidigare – också med AMS-bidrag. En del av dem går f. ö. i dag i kurser på AMU-center för att lära sig nya yrken – också med AMS-stöd förstås.

Detta är synnerligen iögonenfallande. Ingen som har följt dessa turer kan undgå att ställa sig frågan: Är de sömmerskor som deltog i Brasonstrejken svartlistade? Man frågar sig också hur AMS kan tillåtas att spela rollen som utbildare av ny arbetskraft, när företaget har kvalificerad arbetskraft att tillgå på orten.

Det inträffade tycker jag aktualiserar frågan om att anmälan om lediga platser skall vara obligatorisk. För min del har jag också svårt att se att en obligatorisk arbetsförmedling på något sätt skulle stå i strid med kravet att arbetarna skall ha inflytande också på personalpolitiken.

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON:

Herr talman! Får jag bara göra en liten nyansering av fru Marklunds historieskrivning. Man fick av den intrycket att det var en reguljär strejk

som förekom vid den aktuella firman, alltså en strejk som var uppbackad av facket. Så var ingalunda fallet. Det var en strejk som facket tog avstånd från. Men den saken behöver ju inte påverka själva sakfrågan.

Det förhåller sig faktiskt så att all personalrekrytering till det aktuella företaget sker genom arbetsförmedlingen i samråd med facket. Om någon av dem som deltog i den vilda strejken inte får anställning vid företaget, så finns det möjligheter för vederbörande att få sin situation prövad. Vi har som bekant antagit en lag om anställningstrygghet, och i den lagen föreskrivs företräde för dem som tidigare har arbetat vid företaget.

Men det är som sagt inte arbetsförmedlingens uppgift att se till det, utan det är fackets. Och min rekommendation är, att de som anser sig svartlistade – som fru Marklund uttryckte det – men som egentligen borde få anställning vid företaget bör aktualisera frågan genom facket. Då får man pröva om den lag vi har om anställningstrygghet ger dem rätt till återanställning.

Fru MARKLUND (vpk):

Herr talman! De sömmerskor det här gäller är inte de enda arbetare som under de senaste åren har funnit det nödvändigt att tillgripa strejkvapnet i sin kamp för bättre löner och arbetsförhållanden. Därför tycker jag inte att formerna för strejken i och för sig har någon relevans när vi diskuterar hur de tidigare anställda nu behandlas. Och ett faktum är ju ändå att Brasons nu kringgår arbetsförmedlingen genom att på AMS-kurser utbilda nya sömmerskor i stället för att ge arbete åt dem som finns anmälda på arbetsförmedlingen.

Jag noterar arbetsmarknadsministerns råd om hur sömmerskorna skall bete sig. Jag är säker på att de också kommer att använda sig av de möjligheter som här står till buds och att de kommer att slåss för sin rätt att få arbete.

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON:

Herr talman! För mig som gammal fackföreningsman har formerna för strejken väldigt stor betydelse. Jag kan aldrig försvara en strejk som inte sanktioneras av mitt fack. Men all personal som anställs vid här ifrågavarande företag tas som sagt genom arbetsförmedlingen i samråd med facket. Det är ett faktum som man inte kan komma förbi. Så har skett, och så kommer också att ske.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om televerkets telefonkö

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Strömbergs* i Botkyrka (fp) den 7 november anmälda fråga, 1975/76:85, och anförde:

Herr talman! Herr Strömberg i Botkyrka har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta med anledning av televerkets försämrade service inom 07-området genom att möjligheten att beställa telefonkö bortfallit.

Enligt de uppgifter som lämnas i resp. katalogdelar utför televerket bl. a. förmedling av samtal till upptaget nummer, telefonkö, inom Stockholm, 08-området, samt Göteborg, 031-området. Denna service kan lämnas tack vare att verket där har mycket stora telefonstationer, som från början kunnat utrustas så att de bl. a. möjliggör automatisk köordning.

I samtliga områden finns möjligheten för abonnent som så önskar att beställa samtal som expedieras av telefonist, varigenom abonnenten automatiskt blir uppringd om samtalet kan effektueras. I mycket brådskande fall kan abonnenten kombinera sin beställning med att begära påskyndande av samtal. Enligt verkets uppfattning har dessa alternativ av kunderna ansetts helt tillfredsställande.

Under senare år har verket på försök tillhandahållit abonnenterna inom 07-området en extra service som innebär att telefonist efter beställning manuellt köordnar samtal till visst nummer. Detta system innebär alltså inte telefonköservice av samma slag som i Stockholm och Göteborg. Den tekniska utrustning som finns på stationer utanför dessa områden har dock visat sig inte medge ett reguljärt system med manuell köordning. Televerket har därför tvingats avbryta denna försöksverksamhet.

Abbonenterna i 07-området har självfallet samma möjligheter som abonnenter i andra områden att beställa telefonistexpedierade samtal. I nödsituationer står även SOS-tjänsten via nummer 90 000 till buds.

Det ingår i televerkets utvecklingsprogram att ta fram nya högt automatiserade stationsutrustningar som efter hand kan ersätta de äldre stationerna i många områden. De nya stationerna avses bl. a. kunna erbjuda s. k. automatisk återuppringning, vilket ger abonnenten en service liknande den som vissa abonnentväxlar ger redan nu inom företag, institutioner m. m.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Herr talman! Först tackar jag statsrådet för svaret.

Telefonkön har i huvudsak använts för att nå läkare och andra som erbjuder sjukvårdstjänster av olika slag. Jag tror att det i ett storstadsområde finns behov av denna service. I Storstockholm får vi nu olika grad av service inom olika delar av samma region. Till skillnad från kommunikationsministern anser jag att televerket har utlovat denna tjänst. Den del av telefonkatalogen där 07-området tas upp heter Stockholmsdelen. I den står det under rubriken Telefonkön att denna "utför förmedling av samtal till upptaget nummer — — — inom Stockholm". Enligt vad jag förstår kan "Stockholm" icke avse Stockholms kommun, då 08-området också omfattar ett stort antal andra kommuner och delar av andra kommuner här i länet. "Stockholm" bör då avse det område som finns upptaget i katalogen, som heter Stockholmsdelen. Jag uppfattar det så att televerket har utlovat denna tjänst.

Jag tycker inte att ett statligt verk, televerket, bör bedöma om man skall upphöra med en viss service uteslutande från sina egna utgångspunkter, t. ex. om det av tekniska skäl, med hänsyn till personaltillgång osv. är lämpligt. En sådan här fråga måste också ses mot bakgrund av vilka behov människorna i regionen har. Att televerket självt anser alternativen tillfredsställande tycker jag inte vara ett tillräckligt skäl; innan man vidtar en sådan här åtgärd måste man diskutera med berörda parter, och någon information har inte gått ut. Jag är rädd att det finns risk att televerkets handlande här försätter oss i en prejudikatsituation, så att en myndighet kan dra in en service uteslutande efter sin egen bedömning utan att se till de större sammanhangen.

Jag tycker inte om att man har tagit bort denna service. Jag vill fråga om statsrådet anser det riktigt att man lämnar olika grad av service i olika delar av samma region. Anser statsrådet det vidare riktigt att televerket kan besluta om en sådan här, som jag ser det, viktig förändring utan att egentligen ta hänsyn till sina kunder utan bara till sin egen organisation?

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Televerket måste ju som alla andra serviceorgan i samhället ges möjlighet att av och till göra prov med förbättrad service. Den verksamhet som vi diskuterar är ett försök att kontinuerligt förbättra servicen för teleabbonenterna. I det aktuella fallet har man, som jag sade i mitt svar, funnit att den tekniska utrustning som finns tillgänglig i dag inte gör det möjligt att fortsätta denna försöksverksamhet. Men nu har man fått den erfarenhet som försöket har givit. I sista stycket i mitt svar konstaterar jag också att televerkets utvecklingsprogram syftar till att ta fram nya mycket högt automatiserade stationsutrustningar som skall ersätta de äldre stationerna.

Med all respekt för att vi skulle önska att varje ny förbättrad service skulle bli bestående får vi nog ändå, herr Strömberg i Botkyrka, vara tacksamma för att televerket gör dessa försök som i sinom tid regelmässigt leder fram till att servicen förbättras över huvud taget och för alla abonnenter. Tanken bakom serviceverksamheten måste alltid vara att man skall kunna pröva nya och förbättrade former för servicen. Det är det som det gäller i detta fall.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Herr talman! Jag instämmer i vad statsrådet säger, att det måste vara rimligt att ett verk eller ett företag har rätt att på olika sätt pröva sig fram till en förbättrad service. Jag noterar med tillfredsställelse den sista delen av statsrådets svar, som pekar fram mot en positiv lösning på detta område. Jag tycker bara från mina utgångspunkter – det kanske finns många människor i den här regionen som tycker likadant som jag, jag har i varje fall blivit uppringd av flera stycken – att den åtgärd som nu har vidtagits är ett försök med sämre service. Det är detta som jag inte vill acceptera.

Torsdagen den
13 november 1975

*Om åtgärder för att
förhindra kringgå-
ende av markvill-
koret för statligt
bostadslån*

Även om man har rätt att pröva olika ting måste man i förväg noga undersöka konsekvenserna. Här kan det röra sig om sjukdom osv., och då borde man först ha visat att det inte blir några komplikationer för de människor som berörs. Och det är trots allt flera hundratusen människor som kan beröras – någon gång kanske i en mycket kritisk situation i familjen.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Till det senaste vill jag bara upprepa vad som sägs i mitt svar. Det kan väl ändå inte vara fråga om nödsituationer som gäller sjukdom och liknande, för i sådana fall talar både televerkets kataloger och all information i övrigt sedan länge om att vi har SOS-tjänsten via numret 90 000. Jag hoppas verkligen att den informationen har nått ut till alla – om det skulle vara ett så speciellt fall som herr Strömberg i Botkyrka har ställt frågan utifrån.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Om åtgärder för att förhindra kringgående av markvillkoret för statligt bostadslån

Herr bostadsministern CARLSSON erhöll ordet för att besvara herr Gösta Gustafssons i Göteborg (s) den 7 november anmälda fråga, 1975/76:86, och anförde:

Herr talman! Herr Gösta Gustafsson i Göteborg har frågat mig om jag är beredd vidta åtgärder som syftar till att förhindra att markvillkoret kringgås.

Det s. k. markvillkoret som förutsättning för statligt bostadslån gäller sedan den 1 januari 1975. Under den förhållandevis korta tid som villkoret gällt har endast en begränsad erfarenhet av dess tillämpning kunnat erhållas. Tillämpningen av villkoret följs emellertid inom både bostadsdepartementet och bostadsstyrelsen. Enligt vad jag erfarit kommer bostadsstyrelsen att till bostadsdepartementet redovisa hittills vunna erfarenheter av markvillkoret, så snart tillräckligt underlag härför föreligger.

Skulle det visa sig att bestämmelserna kringgås på ett sätt som strider mot syftet med markvillkoret är jag givetvis beredd att utan dröjsmål vidta åtgärder för att förhindra detta.

Herr GÖSTA GUSTAFSSON i Göteborg (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Allmänt sett tycker jag inte om kommanditbolag. I Göteborg exempelvis har ett kommanditbolag byggt 884 lägenheter med en insats av 115 000 kr. Staten-samhället har gått in och lånat ut i runt tal 62 milj. kr. Bolaget gick sedan i konkurs med ett nettounderskott på 4,7 milj. kr.

Det fall som min fråga gäller avser ett kommanditbolag som den 1 november 1974 ägde fastigheterna 7 och 9:19 Majvivan. Fastigheterna förvärvades genom fångeshandling dagtecknad den 28 februari 1975 genom köp av samtliga andelar i kommanditbolaget. Trots att helt andra intressenter inträtt i bolaget efter den 1 november 1974 kvarstår fastigheterna alltså allttjämt i bolagets ägo, och därmed anses författningens krav för bostadslån tillgodosedda.

Jag anser inte att andemeningen med markvillkoret var att detta skulle tillämpas som i det här exemplet. Jag ansluter mig i stället till vad som sagts i propositionen 1974:150 om bostadspolitiken. När det gäller byggkonkurrensutredningen har Svenska byggnadsarbetareförbundet i sitt remissvar yttrat: "Markvillkoret är utredningens principiellt viktigaste och praktiskt mest realistiska förslag." LO har anslutit sig till Byggnadsarbetareförbundets uppfattning.

Exemplet från Göteborg visar dels att markvillkoret kan kringgå, dels att möjligheten att pröva det verkliga markprisets skälighet i enlighet med 16 § bostadsfinansieringsförordningen sätts ur spel.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Om utredningen om det studiesociala stödet

Herr utbildningsministern ZACHRISSON erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara

dels de den 17 oktober anmälda frågorna

1975/76:32 av fru *Diesen* (m),

1975/76:37 av herr *Molin* (fp) och

1975/76:33 av fröken *Rogestam* (c),

dels de den 23 oktober anmälda frågorna

1975/76:56 av herr *Wijkman* (m) och

1975/76:50 av fru *Lantz* (vpk)

och anförde:

Herr talman! Fru *Diesen* har frågat mig om det är förenligt med allmänt erkända principer för medinflytande och medbestämmande att de studerande som är direkt berörda inte har fått en fullvärdig representation i utredningen om det studiesociala stödet.

Herr *Molin* har frågat mig om jag avser att komplettera utredningen om det studiesociala stödet med en företrädare för de studerande.

Fröken *Rogestam* har frågat mig om jag anser att det är möjligt för den nu tillsatta studiesociala utredningen att göra den allsidiga och förutsättningslösa utredning av det studiesociala systemet som riksdagen begärde i maj 1974.

Herr *Wijkman* har frågat mig om jag anser att direktiven till utredningen om det studiesociala stödet möjliggör en fri prövning av olika studiefinansieringssystem i enlighet med riksdagens begäran.

Torsdagen den
13 november 1975

*Om utredningen
om det studiesocia-
la stödet*

Fru Lantz har frågat mig om jag är beredd att komplettera utredningsdirektiven så, att riksdagens uttalade intentioner bättre tillgodoses, att utredningen får en mera allsidig partipolitisk sammansättning samt att representanter för de studerande får ingå som ledamöter av utredningen.

Jag besvarar samtliga dessa frågor i ett sammanhang.

Vad gäller utredningens möjligheter att allsidigt och förutsättningslöst utreda det studiesociala stödet har enligt min mening direktiven utformats så att detta är möjligt.

Vad sedan gäller utredningens sammansättning har denna fått en för parlamentariska kommittéer sedvanlig, bred partipolitisk förankring. Berörande de studerandes representation i utredningen framhöll jag när direktiven offentliggjordes att jag var beredd att göra det möjligt för studerandorganisationerna att fortlöpande nära följa utredningens arbete. Antalet studerandorganisationer vars medlemmar berörs av utredningen är stort. Det är därför inte möjligt att låta var och en av organisationerna bli representerad i utredningen med en ledamot. Nyligen har emellertid sex av de större studerandorganisationerna i en skrivelse till utbildningsdepartementet gemensamt föreslagit två representanter i utredningen om det studiesociala stödet. Framställningen bereds f. n. inom departementet. Jag räknar med att inom kort kunna föreslå regeringen att bemyndiga mig att utvidga utredningen för att bereda de studerande representation i den.

Fru DIESEN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på frågan.

Behovet av samordning av alla gällande regler när det gäller studiestöd har länge varit påtagligt. När utredningen nyligen tillsattes väckte det uppseende i studerandekretsar att ingen representant för de studerande själva fanns med bland de sakkunniga. Däremot är LO, TCO, SACO och Kommunalarbetareförbundet representerade. Man kan ju fråga om det var nödvändigt med denna stora fackliga representation men inga studerande. SFS har uppgett att departementet motiverat utredningens sammansättning dels med att det var en parlamentarisk utredning, dels med att gruppen av sakkunniga skulle bli alltför omfattande eftersom antalet studerandorganisationer är så stort. Det har också statsrådet påpekat i sitt svar. Som det också framhålles har nu sex stora organisationer, som representerar studerande på såväl högskole- som gymnasienivå, beslutat nominera två representanter.

Enligt min uppfattning är det självklart att de principer om medinflytande och medbestämmande som vi försöker tillämpa på alla områden skall gälla också för de studerande. Jag tycker mig förstå av svaret att regeringen så småningom kommer att utvidga kretsen av sakkunniga, men jag tycker nog att det redan från början borde ha varit möjligt att lösa den här frågan på ett tillfredsställande sätt.

Så till frågan om direktiven, eftersom jag också tar emot svaret till herr Wijkman, som är bortrest.

Riksdagen uttalade att de studiesociala systemen borde göras till föremål för en allsidig och förutsättningslös utredning. Medger direktiven detta? Herr Zachrisson svarar helt kort ja på den frågan. Men utredningen får ju inte överväga en fullständig samordning av de olika systemen. Det skall fortfarande finnas tre olika stödformer, därav ett förmånligare system inom vuxenutbildningen. Vad vi inom utredningen skall få syssla med är en kartläggning av nuvarande system. Det är en förenkling av reglerna. Vi skall ge en bild av hur studiestödet påverkar rekryteringen ur sociala, ekonomiska och geografiska synpunkter. Vi skall eventuellt ompröva den s. k. makeprövningen och åldersgränserna. Däremot får vi inte föreslå bidragshöjningar inom det studiesociala systemet. Det bör ske, säger statsrådet, inom ramen för den årliga budgetbehandlingen. Med dessa utgångspunkter för utredningens arbete tycker jag att det blir svårt för statsrådet att vidhålla att direktiven fortfarande ger möjlighet till en allsidig och förutsättningslös prövning.

Herr MOLIN (fp):

Herr talman! Det är en god princip att de som berörs av en fråga skall få vara med och framföra sin mening om den frågan. När man inom utbildningsdepartementet på senare tid har kritiserats för att man inte låtit alla komma till tals i viktiga skol- och utbildningsfrågor har man ofta hänvisats till det reella inflytande som nås genom medverkan i t. ex. utredningsarbete. När t. ex. Umeåstudenterna tidigare i år klagade över att de inte fick bli representerade i den regionala högskolekommittén svarade herr Zachrisson genom att hänvisa dem till representation via studenternas fackliga huvudorganisation Sveriges förenade studentkårer. Detta kan i och för sig vara en onödigt restriktiv hållning i vissa frågor, men jag kan förstå den i vissa frågor.

När man har det här ärendet framför sig och finner att inte ens huvudorganisationerna för studenter och elever, SFS och SECO, har fått vara med i utredningen om det studiesociala stödet, medan andra huvudorganisationer än de som företräder berörda studerande har fått vara med, måste man ställa sig frågan: Hur är det egentligen med rätten till medinflytande på skolans och högskolans område? När skall egentligen de berörda få vara med? Är det så, herr Zachrisson, att era uttalanden t. ex. till Umeåstudenterna bara har varit undanflykter för att inte tvingas erkänna faktum, nämligen att ingen som har en mot herr Zachrisson avvikande mening får vara med i en utredning inom utbildningsdepartementet?

Nu har herr Zachrisson ändrat sig litet grand. Han har gett efter för trycket och meddelar i dag att han tänker föreslå regeringen att utvidga utredningen så att de studerande får representation i den. Det får väl tolkas så att de kommer att få de två representanter som organisationerna gemensamt har krävt. Men jag tycker att det argument utbildningsministern har för att inte ha gjort detta tidigare inte är hållbart. Om vi håller oss på högskoleområdet så har Sveriges förenade studentkårer be-

Torsdagen den
13 november 1975

*Om utredningen om
det studiesociala
stödet*

gärt representation, och Sveriges förnade studentkårer är ju den repräsentativa organisation för de högskolestuderande som herr Zachrisson bl. a. efterlyste i debatten med Umeåstudenterna. Jag tycker därför att frågan om vilka principer som ligger bakom rätten till representation kvarstår, även om det i och för sig är glädjande att utbildningsministern i den konkreta frågan har gett efter.

Fröken ROGESTAM (c):

Herr talman! Också jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga. Anledningen till frågan är att direktiven till den studiesociala utredningen av många uppfattats som mycket snäva. Det finns en oro för att de sakkunniga med utgångspunkt i dessa direktiv endast skall kunna göra en närmast teknisk översyn och en del förenklingar inom de nuvarande ramarna. Det finns avsnitt i direktiven som klart tyder på att det bara är detta som är avsikten.

I en av de motioner som låg bakom riksdagens begäran våren 1974 om en allsidig och förutsättningslös utredning pekade vi från centerns sida bl. a. på nödvändigheten av att få en samordning mellan reglerna för det studiesociala stödet för ungdomsstuderande och vuxenstuderande på högskolenivå. Skillnaden mellan de ungdomsstuderande som fullföljer sina studier i en följd och de vuxenstuderande som efter några års arbete återupptar sina studier är ofta inte särskilt stor. I båda kategorierna finns såväl ensamstående som studerande som bildat familj och har försörjningsplikt. Kan de sakkunniga ta upp och studera den här frågan? Direktiven slår – såvitt jag kan förstå – fast att det vid sidan av studiehjälp och studiemedel skall finnas ett tredje system för vuxenstuderande. Detta trots att man vet att de vuxenstuderande på högskolenivå – på grund av den prioritering som ligger i riksdagsbeslutet om vuxenstudiestöd – under lång tid kommer att vara hänvisade till studiemedelssystemet.

Det är mycket som hänt på de tio år som det nuvarande studiesociala systemet har fungerat. Ett enhälligt utskott begärde en allsidig och förutsättningslös utredning som skulle kunna ta ett ordentligt grepp på det stora studiesociala området och behandla många av de problem som riksdagen diskuterat med jämna mellanrum under de senaste åren. Finns det inte, när regeringen efter 15 månader tillsätter utredningen, anledning att formulera direktiven så att det klart framgår att utredningen får det uppdrag som riksdagen begärde? Jag vore tacksam om jag i dag kunde få ett direkt besked av statsrådet om de båda frågeställningar jag tidigare berört, samordningen mellan de studiesociala systemen för ungdoms- och vuxenstuderande på högskoleområdet och sjukförsäkringsproblematiken, kan tas upp av utredningen.

Låt mig dessutom, herr talman, tillägga att när det gäller studeranderepresentationen i utredningen så delar jag uppfattningen att de studerande redan från början borde ha fått representation i utredningen.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Först skall jag be att få tacka för svaret.

Enligt riksdagsbeslutet från 1974 skulle utredningen om studiestödets framtida utformning förutsättningslöst och allsidigt undersöka formerna för studiefinansieringen. Nu kan konstateras att utredningen från början binds av direktiven att arbeta med förändringar inom det nuvarande systemet. Detta är både beklagligt och anmärkningsvärt. Det torde kunna ifrågasättas ifall inte riksdagsbeslutet åsidosätts. I en förutsättningslös utredning borde självfallet frågan om studielönesystem utredas – som f. ö. vpk krävt under många år – men i direktiven sägs i stället att rikt-punkten skall vara att de återbetalningspliktiga medlen skall utgöra huvuddelen av studiestödet. Samtidigt skall utredningen pröva åtgärder som befämjar en bättre social rekrytering.

Lån eller lön för högre utbildning – det är frågan. Det är självklart att den sociala jämlikheten vid rekrytering till högre studier skulle främjas vid helt fria studier. Höga studiekostnader avskräcker främst dem som lever i små omständigheter. Missförhållandet att den enskilde tvingas skuldsätta sig för att finansiera sina studier måste undanröjas och ett helt nytt finansieringssystem, byggt på studielön, införas för att man skall kunna bryta den sociala snedrekryteringen.

Det som nu sagts är ingen nyhet utan snarare en självklarhet. Det är därför det är så anmärkningsvärt att utredningen inte fått i uppdrag att just utreda frågan om studielön. Dessutom är det anmärkningsvärt att vpk, som som enda parti förespråkade ett alternativt studiemedels-system, inte är representerat i utredningen. Det förutsattes också i utskottsdiskussionen att utredningen skulle vara parlamentariskt så sammansatt att samtliga i riksdagen representerade partier skulle ingå i utredningen. Utredningen har fått "sedvanligt bred partipolitisk förankring", säger utbildningsministern. Vad är det för nonsens när vpk inte är representerat! Anmärkningsvärt är också att de studerande inte fått fullvärdig representation i utredningen utan bara kallats som experter. Just nu, när debatten om medinflytande och möjligheter att påverka sin egen arbetsituation pågår, är det förvånansvärt att utbildningsministern sidsteppat de studerande. Det finns möjlighet, om viljan finns hos utbildningsministern, att rätta till detta kvalificerade misstag. Vpk kräver att bli företrätt i utredningen, och två studeranderepresentanter har utsetts från studeranderepresentationerna.

Jag vill ånyo fråga utbildningsministern:

Varför skall inte studielönefrågan utredas?

Varför representeras inte vpk i utredningen?

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Vad först gäller den här frågan om de studerandes representation i utredningen är det alldeles klart att jag inte har annan inställning än den som har kommit till uttryck från flera av de frågande, nämligen att de studerande skall arbeta i nära samspel med utredningen.

Torsdagen den
13 november 1975

*Om utredningen om
det studiesociala
stödet*

Men jag såg det här rent praktiskt. Det är ett mycket stort antal organisationer som representerar de studerande. Hur svårt detta är framgår också av att de sex organisationer som nu kommit överens om att utse två representanter ingalunda representerar alla de studerandes organisationer och inte heller alla de enskilda studerandegrupper som finns på olika läroanstalter runt om i landet. Även om man skulle bifalla önskan om att få in de här två representanterna som ledamöter i utredningen har inte alla de studerandes organisationer tillgodosetts, bl. a. inte de vuxenstuderandes organisationer.

Det sagda ger en bild av hur svårt detta är. Jag tycker att det är viktigt att utredningen tar hänsyn till alla de här gruppernas behov. Det är också mycket klart markerat i riksdagsbeslutet liksom i direktiven att man skall se till de skilda gruppernas behov.

Jag har alltså tyckt att det här initiativet från de studerandes sida – att de har lyckats komma varandra så pass nära i dessa sex organisationer – är så intressant att vi bör svara på deras begäran. En samordning av de studerandes verksamhet är nämligen enligt min mening utomordentligt väsentlig.

Vad till sist gäller frågan om utredningens möjlighet att arbeta allsidigt är det min bestämda uppfattning att det är möjligt. Jag vill påpeka att direktiven i det här avseendet mycket nära ansluter till de formuleringar som finns i riksdagsbeslutet.

Fru DIESEN (m):

Herr talman! Man skulle kanske kunna tycka att vi nu egentligen inte längre skulle behöva upphålla oss vid de studerandes representation i utredningen. Herr Zachrisson försäkrar att de skall få arbeta i nära samspel med utredningen men säger att svårigheten är att det finns ett stort antal organisationer. Herr Zachrisson uttryckte sig så att även om man skulle tillsätta de sex organisationernas utsedda representanter, blir därigenom inte alla studerande representerade. Denna reservation gör mig litet tveksam, och jag skulle nog gärna vilja ha en litet mera bestämd försäkran om att dessa två representanter verkligen kommer att få ingå i utredningen som sakkunniga.

När det sedan gäller direktiven tycker jag inte att vi har fått klart besked på frågan om utredningen kan arbeta så allsidigt och förutsättningslöst som riksdagen utgick ifrån. Jag vill bara påpeka att moderata samlingspartiet i en partimotion i våras i anledning av propositionen 23 framhöll, att vi bara om vi får ett enhetligt studiestöd, som är neutralt i valet mellan sammanhängande och återkommande utbildning, kan anse oss ha löst dessa frågor.

Herr MOLIN (fp):

Herr talman! Jag tycker inte att direktiven kännetecknas av den grad av förutsättningslöshet som var syftet med riksdagsbeslutet.

När det sedan gäller representationen för de studerande har herr Zach-

risson tidigare avvisat smärre organisationer vid enskilda läroanstalter genom att säga att de inte är representativa för hela studerandekollektivet, och det är delvis förståeligt. Men det finns ju representativa huvudorganisationer. För studenterna finns Sveriges förenade studentkårer och för skoleleverna finns Sveriges elevers centralorganisation. Argumentet att det finns så många organisationer men inte finns plats för någon verkar litet grand som den obotfärdiges förhinder. Jag kan inte komma ifrån misstanken att detta är ytterligare ett exempel på att man från utredningsarbetet vill utestänga dem som är kritiska mot utbildningspolitiken och mot utbildningsministern. Det är en attityd som bl. a. utnämningen av de olika högskolekommittéerna gav uttryck för.

Fröken ROGESTAM (c):

Herr talman! Inte heller jag kan i direktiven återfinna den allsidighet och den förutsättningslöshet som vi diskuterade och krävde i utskottet och i kammaren. I riksdagsbeslutet står det ju också klart att man även bör pröva andra i förevarande motioner aktualiserade frågor. Dit hör bl. a. de bägge frågor som jag har nämnt. Jag vore därför tacksam för att få ett besked från statsrådet om vi kan förvänta oss att utredningen kommer att kunna behandla dessa båda frågor.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Utbildningsministern försäkrar att utredningens direktiv är så utformade att utredningen kan arbeta allsidigt och förutsättningslöst. Statsrådet svarade inte på min fråga om varför ett studielönesystem inte skall utredas i denna utredning. Menar statsrådet med detta att frågan om studielönen kommer att utredas? Det vore mycket värdefullt att få ett klart besked i den frågan. Jag tror nämligen att många studerande är nyfikna på svaret.

Vidare fick jag inte heller något svar på varför vänsterpartiet kommunisterna inte ens är företrätt i utredningen. Också i den frågan vill jag efterlysa ett besked.

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Det är i och för sig riktigt att det är väsentligt att försöka skapa ett sammanhängande studiesocialt system, men det innebär ju för den skull inte att alla grupper måste behandlas lika. Är det så att vissa grupper är särskilt utsatta, måste de få särskild behandling. I direktiven är det bl. a. uttryckt på det sättet att de gymnasiestuderande, vilkas situation i dag kanske är speciellt bekymmersam, måste få en delvis annorlunda behandling än de övriga. Och vi har ju tidigare i år i riksdagen diskuterat de vuxenstuderandes situation.

Sedan, herr Molin, tycker jag det är onödigt att föra denna diskussion i den insinuanta ton som herr Molin använder. Jag har inte alls något behov av att utestänga olika organisationer. Får jag möjligen göra den korrigeringen av vad herr Molin säger när det gäller de studerandes re-

Torsdagen den
13 november 1975

*Om utredningen om
det studiesociala
stödet*

presentation i högskolekommittéerna. att det var inte så att jag bara gick till SFS och ansåg att de skulle representera de andra, utan jag bad SFS att i samarbete och överläggningar med andra organisationer söka komma fram till en representation. Det lyckades tyvärr inte överallt.

I det här fallet är det betydligt besvärligare eftersom studerandeorganisationerna på detta område representerar så helt olika sektorer. Det är inte möjligt att gå till några enstaka organisationer och "uppifrån" be dem att företräda andra. Tidigare har det varit helt omöjligt att nå fram till en sådan enighet. Nu har organisationerna kommit en bra bit på väg, vilket jag tycker är utomordentligt uppmuntrande. Det gör det mycket lättare att klara frågan om de studerandes representation. Men, och detta är också ett ord till fru Diesen, det måste för mig utan tvivel vara viktigt att se till att också de organisationer – och de är inte så små, herr Molin – som står utanför de här sex också känner sig fullvärdigt representerade. Innan jag har fått garantier för det, vill jag inte direkt uttrycka hur den här nya representationen i utredningen skall se ut.

Herr MOLIN (fp):

Herr talman! Herr Zachrisson sade tidigare att det var så många organisationer som representerade de studerande, att man inte fick plats för någon i utredningen. Om det är så att man vill ha en ändrad struktur på organisationerna, måste ju herr Zachrissons syfte med att stänga de studerande ute från den studiesociala utredningen ha varit att försöka få deras organisationer att gå ihop – att låta sjuksköterskelevernas och folkhögskolelevernas förbund fusionera på något sätt. Om syftet med att stänga organisationerna ute i första omgången var att påverka organisationsstrukturen bland de studerande, så är det ett helt nytt motiv. Det var i och för sig intressant att få reda på det.

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Herr Molin är fallen för konspirationsteorier i dag. Han kanske har sina orsaker härtill – det vet jag inte. Men det var ju tvärtom så att min första åtgärd innebar – jag deklarerade det i samband med att direktiven offentliggjordes – att alla de studerandeorganisationer som finns skulle i nära anslutning till utredningen få vara med som experter och i de arbetsgrupper som utredningen tillsatte. Det var ett sätt att skapa en förutsättning för dem alla att delta, för man kunde ju inte sätta in företrädare för alla grupper som ledamöter i utredningen.

Om de nu har hittat ett sätt att gå samman, är det naturligtvis utomordentligt glädjande. Det är inte fråga om någon inblandning i de studerandes frihet att organisera sig som de vill, men jag kan väl säga att det är en allmän erfarenhet från fackligt arbete att splittring leder till försvagning av det fackliga arbetet. Kan man gå samman är det av utomordentligt stor betydelse, inte minst för de berörda.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
13 november 1975

Herr utbildningsministern ZACHRISSON erhöll ordet för att besvara herr *Carlshamres* (m) den 6 november anmälda fråga, 1975/76:84, och anförde:

Herr talman! Herr Carlshamre har, med utgångspunkt i pressuppgifter om politisk mobbing vid ett av våra universitet, frågat mig i vilken utsträckning jag anser det förekomma att studerande hindras i sin utbildning av politisk åsiktsförföljelse och vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att förhindra sådan förföljelse.

Utöver det nu aktuella fallet har endast ett fall, som i viss mån har drag gemensamma med det påtalade, kommit till min kännedom. Det ena fallet är f. n. föremål för justitiekanslerns, det andra för justitieombudsmannens prövning.

Enligt gällande bestämmelser åligger det universitetsmyndigheterna att verka för goda forsknings- och studiebetingelser. Till sådana betingelser hör självfallet att åsiktsfrihet och personlig integritet obönhörligen respekteras. Jag förutsätter att berörda myndigheter uppmärksammar eventuella missförhållanden och snabbt vidtar lämpliga åtgärder för att rätta till dem.

Herr CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Jag får tacka herr statsrådet för svaret. Det var ett så bra och rakt svar som man i det här läget kan begära – och jag begär naturligtvis inte mer. Utrikesministern säger klart ifrån – det är i och för sig självklart – att "åsiktsfrihet och personlig integritet obönhörligen skall respekteras". Jag vet att det finns ett fall som prövas av justitiekanslern och ett fall som prövas av justitieombudsmannen. Jag vet också att utbildningsministern inte gärna kan föregripa resultatet av den prövningen, och det hade jag heller inte tänkt begära. Många av oss – säkert också utbildningsministern – har väl en känsla av, även om vi inte har belegg för det, att det kan förekomma fler sådana fall.

Att jag har tagit upp frågan i riksdagen är närmast föranlett av att – även om det är fullständigt riktigt att det åligger universitetsmyndigheterna att tillse att sådana saker inte förekommer – det ytterst är regeringen, och i det här sammanhanget utbildningsministern, som har det politiska ansvaret för att så väsentliga ting som personlig integritet och åsiktsfrihet respekteras i hela samhället. Jag utgår ifrån att utbildningsministern i fortsättningen kommer att hålla sig informerad och att han som jag hoppas gärna också vidtar någon åtgärd för att få kännedom om eventuellt flera fall av denna art. Den dag kan komma då det kanske blir nödvändigt att direkt påpeka för vederbörande myndigheter att det är bäst att undersöka det här fältet, så att inte någonting sådant försiggår i hemlighet. Ett av problemen med den s. k. mobbingen på lägre utbildningsnivåer är att den ofta försiggår i hemlighet; ingen vet om den, vare sig lärare, föräldrar eller andra. Det kan mycket väl vara likadant

*Om politisk
åsiktsförföljelse av
universitetsstude-
rante*

Torsdagen den
13 november 1975

*Om ett bättre
omhändertagande
av flyktingar*

inom den högre utbildningen. Det är därför viktigt att detta problem hela tiden uppmärksammas sedan det blivit aktualiserat.

Jag vill uttala den förhoppningen – jag vågar väl säga att jag är förvissad om – att utbildningsministern såsom politiskt den högste ansvarige verkligen håller ögonen på vad som ytterst är även en politisk fråga, och en mycket viktig politisk fråga.

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Jag vill gärna ytterligare markera att jag anser att det är oerhört viktigt att följa denna fråga noga; det är viktigt att ingripa vid övergrepp mot oliktkänkande varhelst sådana förekommer i samhällslivet. Inom universitetsvärlden borde det finnas särskilt stora förutsättningar för en självsanering på det här området om sådana missförhållanden uppstår, eftersom man där bör vara van vid att politiskt pröva argument och inte vara beredd att acceptera auktoritära uppfattningar av något slag.

Jag tycker det är viktigt att vi här får en öppen och offentlig debatt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Om ett bättre omhändertagande av flyktingar

Fru statsrådet LEIJON erhöll ordet för att besvara fru *Diesens* (m) den 30 oktober anmälda fråga, 1975/76:66, och anförde:

Herr talman! Fru Diesen har frågat mig om jag ämnar vidta några åtgärder för att åstadkomma ett bättre omhändertagande av flyktingar och flyktinggrupper.

Inom arbetsmarknadsdepartementet pågår sedan en tid en genomgång av erfarenheterna av uttagning och omhändertagande av flyktingar. I det fortsatta arbetet, som skall bedrivas i samråd med berörda myndigheter m. fl., kommer behovet av ändringar i nuvarande ordning att övervägas.

Fru DIESEN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret, fastän det var oerhört kortfattat och knappast sade någonting – och det kanske är synd när vi nu har tillfälle att diskutera en flyktingfråga, vilket vi inte gör så särskilt ofta här i riksdagen.

Jag tycker för min del att det länge har saknats en fast modell för hur enskilda flyktingar och flyktinggrupper skall tas om hand här i landet. Ansvar har ju länge legat hos AMS, som nog kan sägas ha tillräckligt med uppgifter utan att behöva syssla också med detta. När vi nu har statens invandrarverk, som bär ansvaret för invandrings- och minoritetspolitiken i vårt land, kunde det kanske vara rimligt att ansvaret flyttades över dit. Det skulle vara intressant att höra hur statsrådet ser på det.

*Om ett bättre
omhändertagande
av flyktingar*

Invandrarverket har tillsammans med socialstyrelsen fått medverka vid uttagning av flyktingar från läger ute i Europa, men eftersom AMS är huvudman har arbetsmarknadssynpunkter fått överväga över rent humanitära bedömningar. Det skulle vara i hög grad önskvärt att också ideella organisationer, t. ex. Röda korset, Rädda barnen och Lutherhjälpen, som har stor erfarenhet av arbete bland flyktingar, fick vara med i ett fastare organiserat samarbete.

Statsrådet Leijon måste ju vara medveten om att det finns mycket att göra på det här området; en av statsrådets allra första åtgärder var ju att tillsätta en enmansutredning som just skulle syssla med frågan hur man skall överföra och ta om hand flyktingar. Vad har hänt med den promemoria som denne utredningsman åstadkom? Har den begravts i en låda eller hamnat i papperskorgen? I varje fall vet jag inte någon som har fått se den. Inte ens på invandrarverket har man fått ta del av den, och det är väl litet egendomligt.

Det finns andra frågor som kan tas upp i det här sammanhanget. Frågan om svensk representant för FN:s flyktingkommissarie är ju intressant. Det skall väl inte nödvändigtvis behöva vara en landshövding, vilken som helst, som har det ansvaret. Borde det inte i stället vara någon som fortlöpande har kontakt med flyktingfrågor? Är det inte rent av en förutsättning för en god insats?

Jag har också en känsla av att det är stor skillnad när det gäller mottagandet här i landet av olika flyktinggrupper. För somliga sätter man till alla klutar och satsar alla de resurser som finns, medan andra får det betydligt svårare. Det är alltså på tiden att vi verkligen får en modell för hur det här skall gå till, så att alla som får tillstånd att komma hit – enskilt eller i grupp – får samma behandling. Jag tycker att det hittills har hänt väldigt litet, och svaret säger också förfärligt litet. Jag är alltså tacksam för en precisering och litet fler uppgifter från statsrådet.

Fru statsrådet LEIJON:

Herr talman! Jag vill först säga, i fråga om de insatser som kan göras av andra än statliga myndigheter, att vi nu har gett Röda korset – som nämndes här – möjligheter att vara med och agera i flyktingverksamheten, och Röda korset har fått statligt stöd för det.

Visst håller jag med fru Diesen om att här finns mycket att göra. Många problem kommer förmodligen alltid att finnas, eftersom vi ofta ställs i den situationen att vi med kort varsel måste ta emot flyktingar från olika länder. Men det har också hänt en del. En av mina första resor som statsråd gällde att titta på flyktingförläggningarna. Alvesta-förläggningen var väldigt dålig, och den kommer vi nu att bygga om och förbättra. Byggstarten beräknas till januari-februari, och projekteringsarbetet är nu i stort sett klart. Vi hoppas att förläggningen i nytt skick skall vara färdig hösten 1976.

Som jag sade pågår det också ett arbete inom departementet med en genomgång av erfarenheterna av alla de frågor som är kopplade till det

Torsdagen den
13 november 1975

*Om införande av
kompetensbevis i
förskoleutbildning-
en*

här problemet. Som ett led i det arbetet har det anställts en särskild expert, som nu har slutat sin del av jobbet. Men det fortsätter alltså i departementet.

Vad fru Diesen menar med att det skulle vara så stor skillnad mellan olika flyktinggrupper förstår jag inte riktigt och kan därför inte svara på den frågan.

Om jag skulle göra en personlig fundering om var problemen är allra störst, tror jag att det inte är vid det första omhändertagandet, när flyktingarna kommer till Sverige, utan det är vad som händer efter flyktingförläggningarna. Det är nog i det avseendet som vi måste fundera riktigt ordentligt, och göra det i samråd med de olika parter som är inblandade, på vilka resurser som behövs för att flyktingarna skall kunna trivas i vårt svenska samhälle och få den hjälp de behöver när de har lämnat flyktingförläggningarna. Jag tror faktiskt att det är där vi i dag har de största svårigheterna.

Fru DIESEN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för de ytterligare upplysningar som vi nu fick. Jag är medveten om att Röda korset har fått statligt stöd för denna verksamhet. Men jag tycker ändå att det vore mycket väsentligt att få fram en modell för hur hela omhändertagandet skall gå till.

Sedan delar jag också statsrådets uppfattning att problemen efter det att man lämnat flyktingförläggningen kan vara stora. Det har verkligen saknats en utvärdering av hur olika grupper har kunnat anpassa sig i samhället. När det kommer nya grupper av en nationalitet, som vi kanske under åtskilliga år har haft här i Sverige, visar det sig att man vet väldigt litet om hur det har gått för de tidigare invandrarna.

Det finns alltså mycket att göra här, och jag avvaktar med intresse de förslag som kan framläggas från arbetsmarknadsdepartementet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Om införande av kompetensbevis i förskoleutbildningen

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN erhöll ordet för att besvara fru Göthbergs (c) den 5 november anmälda fråga, 1975/76:82, till herr utbildningsministern, och anförde:

Herr talman! Fru Göthberg har frågat chefen för utbildningsdepartementet om han är villig att medverka till att betygen i förskoleutbildningen ersätts med kompetensbevis i enlighet med barnstugeutredningens förslag. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara frågan.

Barnstugeutredningens betänkande om utbildning av personal för förskola och fritidshem "Utbildning i samspel" (SOU 1975:67) har nyligen

avlämnats. Betänkandet remissbehandlas fram till den 15 maj 1976.

På grundval av förslag från en inom skolöverstyrelsen tillsatt arbetsgrupp för betygsättning i lärarutbildningen (BUL) har överstyrelsen i skrivelse till regeringen den 4 juni 1975 inkommit med förslag om betygsättning i lärarutbildningen. Även inom annan högre utbildning är betygen under diskussion.

Jag vill också framhålla att det i uppdraget för 1974 års lärarutbildningsutredning ingår att överväga frågan om betygsättningen i lärarutbildningen. I direktiven för utredningen angav jag bl. a. att "de negativa drag som finns i nuvarande betygssystem vid lärarutbildningsanstalterna kommer att förstärkas då utbildningen i högre grad inriktas mot samverkan och de sociala funktionerna i lärararbetet". Detta uttalande gäller enligt min mening i särskilt hög grad förskollärarutbildningen.

Betygsfrågorna inom den framtida högskolan, till vilken bl. a. förskollärarutbildningen förs fr. o. m. den 1 juli 1977, bör behandlas i ett sammanhang. En kartläggning av betygsättningen och betygens användning för alla högskoleutbildningar har nyligen igångsatts inom utbildningsdepartementet med utgångspunkt i riksdagens beslut med anledning av regeringens proposition om reformering av högskoleutbildningen. Först sedan denna kartläggning är gjord är det möjligt att samlat bedöma betygsfrågorna inom högskolan. Eventuella förändringar i nuvarande betygsättning inom olika utbildningar bör ske tidigast vid nämnda tidpunkt.

Fru GÖTHBERG (c):

Herr talman! Självfallet är jag medveten om att den utredning som jag har åberopat f. n. är föremål för remissbehandling. Att jag har tagit den som utgångspunkt för min fråga beror på att jag tycker att förslaget och motiveringen för förslaget är så riktiga och ligger så helt i linje med den utbildning man har i dag inom detta område.

Jag vill tacka statsrådet för det svar som gavs, och jag tycker att det andas någonting positivt, trots allt. Men jag är litet besviken över att en förändring på detta område inte kan komma förrän tidigast 1977.

I dag är utbildningen på våra förskoleseminarier till allra största delen inriktad på grupparbete, samverkan och samarbete i och omkring olika projekt. Jag tycker att denna utbildningsform på ett alldeles utmärkt sätt förbereder eleverna för deras uppgifter som förskolelärare. Den ligger också helt i linje med de fina intentioner och riktlinjer som finns i förskoleplanen, som genomgående talar om samverkan, samarbete och dialog mellan barn och vuxna.

Förskoleutbildningen upplevs i dag också mycket positivt av både elever och lärare. Vad som däremot upplevs negativt är den graderade betygsättningen. De flesta lärare och elever anser – och som jag ser det med rätta – att betygsättningen motverkar utbildningens syften. Detta synsätt har vid ett flertal tillfällen givits till känna genom skrivelser och genom uppvaktningar från studerande och lärare vid seminarierna. Det har också framkommit i de yttranden som avgivits över SÖ:s utredning

Nr 21

Torsdagen den
13 november 1975

---

*Om införande av
kompetensbevis i
förskoleutbildning-
en*

Torsdagen den
13 november 1975

*Om sysselsättnings-
stimulerande
åtgärder i norra
Bohuslän*

om betyg för lärare, den s. k. BUL.

Betygen i den här utbildningen motverkar den strävan man har till samarbete och solidaritet och bör snarast ersättas med ett kompetensbevis, kompletterat med utbildningsbevis som anger utbildningens omfattning och innehåll.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 15 Om sysselsättningsstimulerande åtgärder i norra Bohuslän

Herr arbetsmarknadsministern BENGTSSON erhöll ordet för att besvara herr *Mattssons* i Skee (c) den 15 oktober anmälda interpellation, 1975/76:21, och anförde:

Herr talman! Herr Mattsson i Skee har frågat mig om jag har observerat den senaste tidens snabbt försämrade arbetsmarknadssituation i norra Bohuslän och i så fall vilka åtgärder som kan påräknas från regeringens sida.

Vi kan i dag notera en viss nedgång i efterfrågan på personal. Särskilt påtagligt är detta inom vissa näringsgrenar och i vissa regioner, bl. a. Strömstads och Tanums kommuner i norra Bohuslän. Problemen är störst för dem som saknar yrkesutbildning, är nytillträdande eller äldre arbetstagare. Samtidigt finns inom regionen strukturella sysselsättningsstörningar, främst inom livsmedelsbranschen. Varsel om nedläggning av företag berör f. n. ca 150 personer, vilka till stor del utgörs av äldre arbetstagare.

Under senare år har lokaliseringstöd beviljats företag för sysselsättning inom Strömstads och Tanums kommuner till ett sammanlagt värde av 29 milj. kr. Stödet beräknas ha tillfört kommunerna ca 400 årsarbets-tillfällen. För att ge sysselsättning åt arbetslösa och förbättra infrastrukturen i regionen har under de tre senaste budgetåren beredskapsarbeten bedrivits inom området i en omfattning som motsvarar en total sysselsättningsökning av ca 13 800 dagsverken.

Länsarbetsnämnden i Göteborgs och Bohus län har för vinterhalvåret 1975/76 upprättat ett handlingsprogram för att kunna möta uppkommande problem på arbetsmarknaden. Inte minst gäller detta norra Bohuslän. Strömstads och Tanums kommuner ingår i det allmänna stöd-området och möjligheter finns därför att främja sysselsättningen med alla de stimulansåtgärder av regionalpolitisk och lokaliseringpolitisk natur som kan aktualiseras. Beträffande planerna på nedläggning av konserverfabriker i Strömstad vill jag betona att det i första hand bör ankomma på de företag som äger fabriker att skaffa fram ny verksamhet till de anställda i orten.

Herr MATTSSON i Skee (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret på min interpellation.

Anledningen till interpellationen är att arbetsmarknadsläget för norra Bohuslän ånyo mycket starkt försämrats – detta genom att två konservföretag i Strömstad beslutat nedlägga driften. Viss personal har redan avskedats. Till detta kommer att det inte sker någon nyanställning i de andra företagen inom området.

Man kan ju tycka att 160 personer inte är något stort antal. Men för att få den rätta proportionen på vad det betyder för kommunen och för norra Bohuslän skall man sätta det i relation till att vi har ungefär 2 000 industrisysselsatta i området och att det således är närmare 8 % som på det här sättet blir utan arbete. Gör man en jämförelse med Göteborg inom samma län, som ju har 85 000–90 000 industrianställda, finner man att procentsiffran motsvarar ungefär 7 000 anställda i Göteborgstrakten – alltså mer än t. ex. Eriksbergs varv hade.

Jag vill gärna understryka arbetsmarknadsministerns uttalande om det ansvar som bör åvila de avvecklande företagen. Ofta sker emellertid nedläggningarna därför att de ekonomiska resurserna saknas, och i så fall blir ju förhoppningar i och för sig värdelösa. Men i åtminstone ett av fallen rör det sig om en ägare som är mycket verksam i svensk industri och som bör ha möjligheter att kompensera vad som läggs ned. Även staten har ju gjort affärer som medfört att koncernen har god likviditet. Och vad som då kan intressera är vilka möjligheter man har i arbetsmarknadsdepartementet för att påverka ägaren att göra något för den verksamhet som läggs ned.

Sedan noterar jag värdet av att tillhöra stödområdet. Statsrådet Bengtsson redovisar vad som kunnat göras med hjälp av de regionalpolitiska instrumenten. Det visar också riktigheten av att riksdagen tidigare har motsatt sig propåerna om att de bohuslänska kommunerna skulle föras ut ur stödområdet.

Någon långsiktig lösning på sysselsättningsproblemen i området har ännu inte uppnåtts, men jag tolkar svaret så att länsarbetsnämndens handlingsprogram för den norra länsdelen gör att vi för de akuta svårigheterna kan räkna med att de arbetsmarknadspolitiska instrumenten kommer till full användning. Jag vet också att kommunen, länsarbetsnämnden och landstinget ständigt arbetar på att lösa problemen och att de i denna strävan har kontakter med företag och olika organ inom näringslivet, statliga myndigheter och departement.

Men trots detta ständigt pågående arbete har jag ansett det nödvändigt att peka på den nuvarande akuta situationen. Jag har gjort det inte minst därför att Bohuslän ofta framställs som en överhettad arbetsmarknad på grund av de lokaliseringsintressen som har redovisats i t. ex. den fysiska riksplaneringen och även genom senare uttalade önskemål från industrihåll. Ibland ges man bilden av Bohuslän som ett svenskt Ruhr-område, där det ryker och bolmar ur svarta skorstenar i varenda vik.

Nr 21

Torsdagen den
13 november 1975

---

*Om sysselsättnings-
stimulerande
åtgärder i norra
Bohuslän*

Torsdagen den
13 november 1975

*Om sysselsättnings-
stimulerande
åtgärder i norra
Bohuslän*

Så är verkligen inte fallet – och ingen eftersträvar det heller. I en sammanställning som den regionalekonomiska enheten på länsstyrelsen har gjort över ett 30-tal projekt som förekommit i debatten är det endast ett fåtal – jag tror det är fyra eller fem – som är i gång. Då räknar jag också in sådana projekt som flygplatsbygget i Landvetter och oljeplattformbyggena i Strömstad.

Jag nämner detta därför att vi i arbetet med lokaliseringsverksamheten har mött den inställningen även från mycket väriliciterade företag och företagsorganisationer, att det är så svårt att få besked om etableringsmöjligheterna i Bohuslän därför att det finns så starka restriktioner där. Detta gäller framför allt norra länsdelens restriktioner avseende naturvård, kulturminnesvård och friluftsliv – och nu skall vi också ta ställning till primära rekreatiionsområden. Restriktionerna har sammanfattats i planeringsprincipen "den obrutna kusten". Det rör sig i dessa diskussioner inte om stora miljöstörande etableringar.

Därför skulle det vara av värde att få höra arbetsmarknadsministerns syn på avvägningen mellan utbyggnaden av näringslivet och bevarandet av olika områden för ändamål som har angivits i den fysiska riksplaneringen.

Utöver de akuta svårigheter som uppkommit genom de nämnda företagsnedläggningarna vill jag slutligen peka på ett moln som inom en relativt nära framtid kommer att torna upp sig, om vi inte får en fortsättning på oljeplattformstillverkningen. Där kan vi ju inte råda över beställarsidan, men även planeringsmässigt föreligger det en del problem som måste lösas. De kommer upp till behandling senare under detta riksmöte och måste då ges en sådan lösning att industrigrenen kan utvecklas. Den sysselsätter i dag över 800 personer, och norra Bohuslän orkar inte med en sådan smäll som en nedläggning av den verksamheten skulle innebära.

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp):

Herr talman! Jag vill instämma i vad herr Mattsson i Skee just har sagt. Jag har samma bedömning som han av dessa frågor. Men jag vill göra en del kompletteringar.

I arbetsmarknadsministerns svar heter det att det inom regionen finns strukturella sysselsättningsstörningar, främst inom livsmedelsbranschen. Ja, det gör det. Ganska kraftiga sådana t. o. m. Konservindustrin ligger f. n. verkligen illa till, och fisket står och balanserar och kan när som helst kollapsa, om det inte får kraftfull hjälp från statens sida. Där är det viktigaste kanske inte så mycket ekonomisk hjälp som möjligheterna att ha kvar fiskevattnen.

Livsmedelsbranschen, alltså i detta fall konservindustrin, har inget särskilt bra läge. Det är lätt att skälla på konservindustrin och säga att man sköter sig dåligt – man lägger ju ned osv. Men en viktig orsak till det dåliga läget för konservindustrin är det usla EG-avtal som regeringen slöt på detta område. Sådana här varor importeras nämligen

Torsdagen den
13 november 1975

*Om sysselsättnings-
stimulerande
åtgärder i norra
Bohuslän*

tullfritt utifrån, medan motsvarande varor från svenska industrier exporteras med tull till EG-området. Detta har ganska avsevärt försvårat läget för den svenska konservindustrin.

Okay, det är ingenting att göra åt det nu, inte på ett tag i varje fall. Men det förtjänar att påpekas i detta sammanhang.

Med den befolkningsfördelning som norra Bohuslän har behövs det ett genuint nytillskott av arbetstillfällen. Under en tioårsperiod behövs det ett sådant tillskott på tusentalet arbetstillfällen. Det är glädjande att arbetsmarknadsministern kan redovisa att det genom sysselsättningsstödet har tillkommit 400 årsarbetstillfällen. Det är beklagligt att arbetsmarknadsministern inte har någon statistik som visar hur många arbetstillfällen som under denna tid fallit bort inom samma område. Jag har en känsla av att nettosiffran inte är så förfärligt uppmuntrande.

Den kanske viktigaste orsaken till norra Bohusläns svåra läge är den som herr Mattsson i Skee just har berört, nämligen att stora delar av industrin inte vågar etablera sig där, därför att man har hört alldeles för mycket om hur besvärligt det är att komma till norra Bohuslän. Det är en felaktig föreställning – det vet vi – men man har den.

En annan orsak är att en del av den industri som vill komma inte får göra det på grund av riksplaneringen. Statsmakterna styr bort från norra Bohuslän viss industri som vill komma dit. Det kan man också acceptera i norra Bohuslän. Men förutsättningen är att staten i så fall tar ett alldeles speciellt ansvar för att det kommer dit ersättningsindustrier. Vad är det för mening med att behålla norra Bohuslän som rekreationsområde enligt riksplaneringen, om inte de som bor i området har arbete, om det blir en död bygd?

Jag vet att det inte är någonting som arbetsmarknadsministern önskar. Men jag vill verkligen hoppas att arbetsmarknadsministern instämmer i min tes att statsmakterna har ett alldeles speciellt ansvar för sysselsättningen i ett område, från vilket statsmakterna styr bort viss industri som skulle kunna komma dit. Jag vore tacksam över att få ett besked om det här i dag.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Jag skall också be att få anföra några synpunkter på arbetsmarknadssituationen i norra Bohuslän, som kontinuerligt framstår som det område i Göteborgs och Bohus län som har de största svårigheterna med sysselsättningen. Under hela min tid här i riksdagen har frågan ständigt återkommit. Det senaste som hände var att vi fick en industri för byggande av oljeplattformar, och det hjälpte i någon mån upp situationen. Vi vet emellertid inte vad som kan hända i framtiden – den här industrin kanske är tillfällig. Någon lättare industri som passar för kvinnlig arbetskraft – även om vi ogärna vill dela upp arbetena efter kön – finns emellertid inte. Den kvinnliga arbetskraften får det alltså svårare. Oljeplattformsindustrin är en tung industri. Det vi talar om här gäller framför allt Sotenäs, Tanum och Strömstad med ett befolknings-

Torsdagen den
13 november 1975

*Om sysselsättnings-
stimulerande
åtgärder i norra
Bohuslän*

underlag på ca 30 000 människor – motsvarande befolkningen i en medelstor svensk stad.

Som herr Lindahl i Hamburgsund sade har konservindustrin svårigheter. Sillen tryter, den blir allt dyrare. Men ändå måste man hålla med statsrådet när han i sitt svar säger att företagen givetvis har ett ansvar när det gäller att skaffa fram ersättningsindustri, inte minst med tanke på att statligt stöd har utgått till konservindustrin. Det gäller också Electrolux, som samhället för ett par år sedan under Facitkrisen fick rädda.

Det finns en industri som har gamla anor i Bohuslän, nämligen stenindustrin. Det skulle kunna komma i gång igen – det finns avsättningsmöjligheter. Men den skaffade sig på 1930-talet så dåligt rykte att ingen arbetskraft vill dit. Man har i de berörda kommunerna försökt att ordna inskolning av unga människor i stenindustrin, men det kommer inga sökande. Och jag kan inte se annat än att det beror på det dåliga rykte från miljösynpunkt som stenindustrin en gång fick. Nu finns det möjlighet att förbättra denna miljö, och man skall väl inte ge upp hoppet – det kanske finns vissa förutsättningar att öka sysselsättningen inom stenindustrin.

Det räcker emellertid inte med regionala insatser, det räcker inte med de beredskapsåtgärder som länsarbetsnämnden kan vidta, utan ytterligare åtgärder måste vidtas centralt. Vi är överens om att norra Bohuslän inte skall ha någon miljöstörande industri. När Gränges Hedlund en gång sökte till Tanum ansåg jag för min del – och riksdagsledamöterna från Bohuslän var eniga på den punkten – att den industrin inte var miljöstörande i lagens anda. Nu gick emellertid den industrin oss förbi, och vi beklagar det mycket.

Norra Bohuslän har kommit i kläm mellan fritidsintressena och intresset att få arbetstillfällen. Sådana besvärligheter finns naturligtvis också på andra håll, men de är särskilt kännbara i norra Bohuslän. Vi skulle, herr statsråd, behöva få en exempelsamling på industrier som skulle kunna söka sig till norra Bohuslän. F. n. söker sig industrierna inte dit om de inte är absolut tvungna, därför att man vet att det från naturvårdsynpunkt möter så stora svårigheter. Detta var inte intentionerna bakom riksplänen. Vad som sades där var att miljöstörande industri inte skulle få förläggas till norra Bohuslän. Det är alltså fritt fram för annan industri, men industrin vågar inte därför att svårigheterna att få tillstånd tekniskt sett är så stora.

Jag tror alltså att man skulle kunna göra upp en exempelsamling på vilka industrier som kan förläggas hit. En sådan skulle vara till stor hjälp för norra Bohuslän i det här avseendet. Vi skulle behöva få en ändrad attityd, och en sådan skulle kunna skapas genom den här klarsignalen.

Jag har i ytterligare fyra punkter antecknat åtgärder som man skulle kunna gå in med:

1. Statsföretag har nämnts i detta sammanhang. Statsföretag borde här kunna ta ett ansvar för förädling i norra Bohuslän av den råvara

som används i den petrokemiska industrin.

2. I den nämnda exempelsamlingen skulle man kunna ge exempel på verkstadsindustrier som skulle kunna etablera sig i norra Bohuslän och där ha tillgång till kaj.

3. Jag tror att det blir nödvändigt att ta upp nya förhandlingar med Electrolux. Det femårsavtal som har träffats går ut om ett par år. Det är viktigt att man säkrar den industrin i Strömstad.

4. Det kan naturligtvis skapas fler offentliga tjänster. Det gäller inte bara norra Bohuslän utan hela landet, men en möjlighet är att här gå in med sådana.

Nr 21

Torsdagen den
13 november 1975

*Om sysselsättnings-
stimulerande
åtgärder i norra
Bohuslän*

Herr GÖSTA GUSTAFSSON i Göteborg (s):

Herr talman! Jag är överens med tidigare talare. Det är glädjande att man lokalt kan notera en politisk enighet om de praktiska frågorna. Det verkar som om man skulle kunna säga att vi alla lokalt är reformister.

Det är naturligtvis riktigt som herr Mattsson i Skee säger att 160 anställda i och för sig inte är någon stor siffra. Men jämfört med exempelvis Göteborg är det en stor siffra för norra Bohuslän, eftersom möjligheterna att där finna nya verksamheter är begränsade.

Vi är alltså överens om att det som hänt och håller på att hända i norra Bohuslän praktiskt inte kan klaras lokalt utan att det måste till andra åtgärder. Vi är överens om att det i första hand är de berörda företagen som är ansvariga. Det mest positiva i arbetsmarknadsministerns svar är att han framhåller att det i första hand ankommer på dessa företag att ta sitt ansvar. Där tycks vi allesammans vara överens.

Jag har däremot satt ett litet frågetecken för det inlägg som herr Lindahl i Hamburgsund hade. Han sade att statsmakternas agerande kanske inte är sådant som det borde vara. Men det är ju ändå tack vare statsmakterna eller – enkelt uttryckt – regeringen som vi fått undantaget från 136 a § osv., att vi fått plattformarna och att det över huvud taget hänt någonting inom norra Bohuslän. Jag undrar om inte herr Lindahl har förväxlat statsmakternas med s. k. statsmäns agerande. Jag tänker på en nybliven partiledare. Hans agerande bl. a. i denna kammare har sannernigen inte hjälpt norra Bohuslän. Det kan alltså här föreligga en förväxling, och på den punkten ställer jag en fråga.

Till herr Lindahl vill jag också säga, att det inte är svårt att komma till norra Bohuslän. Jag har en annan uppfattning om Bohuslän. Jag kan instämma i det som har sagts av herr Mattsson i Skee och det som har sagts av herr Evert Svensson om t. ex. stenindustrin. Men stenindustrin handlar inte bara om 1930-talet. Det handlar här också om en oerhörd misskötsel på 1960- och 1970-talen, då vi efter nedgången på 1930-talet importerade stenarbetare som man hänsynslöst bara skickade tillbaka. Det gällde portugiser. Den fria företagsamhetens företrädare har handskats vårdslöst med den arbetskraft som funnits. Stenindustrin befinner sig nu i ett dilemma. Där har vi inte haft något att komma med trots att det finns en viss efterfrågan.

Torsdagen den
13 november 1975

*Om sysselsättnings-
stimulerande
åtgärder i norra
Bohuslän*

Jag är inte överens med herr Lindahl om vägarna. Vägarna är ett huvudproblem för Bohuslän, och då gäller det inte bara vägbeläggningen och antalet kilometer – det är broar som fattas. Smögen- och Kungshamnssområdet t. ex. skulle mycket väl kunna klara den bit vi nu pratar om, nämligen sysselsättningen, om man hade en bättre möjlighet att komma över till Lysekilshalvön via en bro. Det skulle förkorta pendlingsavståndet för i dagens läge ett 70-tal personer från 8 mil till 4 à 5 mil. Vägarna är alltså en viktig faktor. Här bör man kunna göra någonting. Det är inte bara ett akut problem för dagen. Det kommer att få konsekvenser på sikt. Överläggningar med vägverket har pågått i slutet på föregående månad angående detta. Det finns i vägverkets planering alldeles för litet även i femårsplanen beroende på att anslagen är för små. Man har över huvud taget icke kunnat planera för någon större satsning den närmaste tiden. Där skulle jag vilja att man tittade särskilt på de problem som finns.

Låt mig sedan säga beträffande plattformarna att oavsett om det kommer en ny beställning eller icke blir det ett glapp i sysselsättningen när den första blir färdig tills någon ytterligare plattform beställs. Det glappet i sysselsättningen kommer någon gång fram på våren. Det är riktigt som det har sagts att det inte är en friställning av 800 som kommer att drabba Strömstad – ungefär hälften drabbar Strömstadsområdet. De andra arbetarna har kommit från annat håll och de kommer naturligtvis att ta sig tillbaka till sina hemorter – i det här fallet inte minst Göteborg.

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp) kort genmäle:

Herr talman! För att den här diskussionen inte skall spåra ur helt är det kanske bäst att jag med en gång rättar till herr Gösta Gustafsson i Göteborg. Jag sade i mitt inlägg inte ett dugg om vägarna eller kommunikationerna i Bohuslän. Jag instämmer med herr Gustafsson i att de är dåliga. Om herr Gustafsson hade besvärat sig med att ta reda på vad jag tidigare sagt här i kammaren om dem och om hur jag har agerat på den här punkten, hade han vetat att jag anser att de är usla och behöver förbättras. Detta gäller inte bara vägar och broar utan även järnvägar. Men den frågan har jag över huvud taget inte berört i dag. Den kan vi naturligtvis diskutera, men jag tycker inte att den hör hemma i denna diskussion.

Vidare lyckades herr Gustafsson få in herr Ahlmark i den här diskussionen. Det är kanske rätt naturligt. För ca ett år sedan var nämligen herr Gustafsson också inblandad i en interpellationsdebatt här i kammaren, där huvudagerande var bostadsminister Carlsson och riksdagsman Ahlmark. Där drev herr Ahlmark hårt tesen att statsmakterna av miljöskäl stört bort viss industri från norra Bohuslän, och det har man gjort, herr Gustafsson. Det är inte myndigheterna som gått ut och raggat upp några oljeborrtornsorder, sådana har kommit ändå. Det har funnits – det är vi väl medvetna om – många andra slags projekt som man

diskuterat att placera i norra Bohuslän, men de har styrts bort på grund av miljöpolitiska skäl. Det är då herr Ahlmark och jag menar att när statsmakterna styr bort industri som vill komma till ett område så har de också en särskild förpliktelse mot befolkningen i det området. Man måste skaffa fram ersättning så att befolkningen i alla fall har arbeten och kan bo kvar i sitt område. Inga kan vara gladare än bohuslänningarna om de slipper miljöstörande industri och kan få någon annan i stället. På den punkten tror jag vi är helt ense.

I övrigt hoppas jag att den här diskussionen kan fortgå utan att vi behöver misstolka varandra alltför mycket.

I detta anförande instämde herr Sven Gustafson i Göteborg (fp).

Herr GÖSTA GUSTAFSSON i Göteborg (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är möjligt att det kan vara fel på mottagaren, men det är inte alltid sagt att det är mottagaren det är fel på om en missuppfattning kommer till stånd, det kan vara sändaren. Vad jag tidigare sagt är, att vi från Bohusläns sida haft att slåss emot mycket, bl. a. detta att det över huvud taget inte skall få lokaliserats någonting till västkusten.

Jag vill instämma i de punkter som Evert Svensson föreslog, och jag vill än en gång upprepa vad jag sagt tidigare, nämligen att när det gäller Bohuslän måste jag hålla på att vi lokalt tycks vara helt överens om det praktiska. Det är motståndet centralt, i press och massmedia, som vi haft att kämpa mot.

När det gäller vägarna uppfattade jag herr Lindahls i Hamburgsund uttalande på det sättet att det var svårt att komma till och från norra Bohuslän. Det fattade jag som ett skäl grundat på vägförhållandena. Är vi då även överens om detta med vägarna har jag inget mer att tillägga.

Herr CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Gösta Gustafsson i Göteborg glädde sig över den politiska enighet som mycket sällan utmärker riksdagsmän från Bohuslän när det handlar om regionala frågor, varefter han omedelbart hamnade i en partipolitisk träta.

Det är inte så märkvärdigt att den formen av samverkan – tvärpolitisk samverkan – har vuxit sig särskilt stark i Bohuslän. Man kan nog påstå att vi är drivna samman med gisselslag, och det är en effektiv metod att driva folk samman med och har så varit i över 40 år.

Bohuslän, särskilt norra Bohuslän, har haft otur, det kan inte hjälpas. Vi behöver inte rekapitulera vad som hände på 1930-talet då allting gick i stå. Den tidigare betydelsefulla stenindustrin dog ut mer eller mindre och det hände mycket annat elände också.

Sedan gick det 40 år och det hände just ingenting. Vi fick litet småetableringar, men någonting allvarligt som verkligen kunde sätta fart på livet där hände inte.

När det väl började hända saker, när den tillgång – jag skall återkomma

Torsdagen den
13 november 1975

*Om sysselsättnings-
stimulerande
åtgärder i norra
Bohuslän*

till den – som norra Bohuslän exklusivt har verkligen skulle kunna börja exploateras och ge utdelning, då får man inte längre utnyttja den för då har vi börjat bli så väldigt intresserade av detta med miljö- och naturvård. Tänk er att någon hade velat bygga ett oljekraftverk på Hogdalsnäset i slutet av 1930-talet. Ingen människa skulle ha förmenat dem det, alla skulle ha varit glada över den sysselsättning man fått. Men när planerna kommer fram i slutet av 1960-talet är det inte längre lika självklart, och de gick inte heller att genomföra. Jag tror – jag kommer aldrig ifrån det – att vårt stora problem kanske ligger där. Norra Bohuslän är underbart att bo, leva och arbeta i, men om vi nu skall vara ärliga i all vår lokalpatriotism: Vad har vi egentligen att bjuda näringslivet, arbetslivet som inte andra har? Det är det frågan gäller. Vad har vi för konkurrensmodell när vi försöker få industri och annat näringsliv att etablera sig i norra Bohuslän?

Kommunikationerna har det talats om. De är inte så förfärande usla, de har t. o. m. blivit litet bättre. Jag tar mig från Kungälv till allra nordligaste Bohuslän en kvart snabbare nu än jag gjorde för några år sedan. Det finns lika dåliga kommunikationer på andra ställen, men exklusivt bra är de definitivt inte.

Vad har vi när det gäller råvaror som är av den arten att de helst bör utnyttjas på stället där de finns eller så nära som möjligt? Vi hade granit, och det har vi fortfarande gott om, om bara någon ville ha den och kunde utnyttja den. Men den är inte längre en stor basråvara för industrin, även om den har rätt som menar att vi med bättre skötsel – eller vad det nu skulle vara – alljämt skulle ha haft en livskraftig stenindustri. Det är inte omöjligt ännu att göra någonting av denna industri, men något stort blir det aldrig – så mycket efterfrågan finns det inte på granit i de former den nu kan användas i.

Vi har litet fisk – i den mån inte norrmännen tar marknaden ifrån oss. Men vi vet att ett av skälen till att det går dåligt för konserverindustrin är att råvaran tryter. Det är inte längre så gott om den sortens fisk som används i konserverfabriker.

Ja, vad är det sedan vi har? Vi har inte någon arbetskraft. Det är det märkliga i en arbetslöshetsregion: det går inte något stort överskott av välutbildad yngre arbetskraft och väntar på jobb. De har redan flyttat bort. Vi ser nu, när plattformbyggena kommit i gång, att de gärna vill komma hem igen. Den ena tomma stugan efter den andra fylls med hemflyttade nordbohuslänningar som tar chansen när de kan få ett jobb, men de finns inte där. Det är inte så att industrin, som är ute och letar efter ett bra ställe att rekrytera duktig arbetskraft, kastar sina blickar på norra Bohuslän. Därifrån har ju arbetskraften redan flyttat.

Vad har vi? Jo, vi har ett djuphamnsläge. Det är det som är alldeles exklusivt och som knappast någon del av landet kan erbjuda – i varje fall inte bättre. Vi har en djuphamn med utomordentligt gynnsamma inseglingsförhållanden etc. Men problemet är: Vem är det som behöver en exklusiv djuphamn på 70–80 m? Nu har vi hittat de här plattformarna.

För dessa behöver man detta djup – så länge det varar. Men annars vet vi att det i stort sett är tre produkter – kol, stål och olja – som är verkligt beroende av riktigt extrema djuplägen nära land. Vad är det mer som har den där riktiga nyttan av djuplägen, som gör att man måste söka sig just dit där djupläget finns? Det är nästan ingenting annat. Kol, stål och olja har det gemensamt att de är miljöstörande, och sådant får vi inte ha, i varje fall inte i norra Bohuslän. Man har faktiskt försökt, och det blir ingenting av med det.

Detta är, menar jag, norra Bohusläns dilemma och den otur som man har haft: På den tiden då man utan invändning någonstans ifrån skulle ha fått lov att utnyttja sitt havsläge och sitt djupläge var det ingen som behövde det. Då var inte båtarna så stora som de är nu. När det behövs får man inte använda denna sin tillgång. Under mellantiden har bygden till stor del, ekonomiskt sett, dött ut.

Vad kan man dra för slutsatser av detta? Många tycker att vi är litet vårdslösa med vår natur, att vi är litet för benägna att acceptera etablering av kolhamn i Vallhamn – vilket visserligen inte Evert Svensson vill ha, men som vi andra är positiva till –, oljekraftverk på Hogdalsnäset för några år sedan, för att inte tala om oljeplattformar. Jag tror att de som tycker att vi inte är tillräckligt aktsamma om den nästan unika miljö vi har ändå skall försöka förstå att det är ett svårt dilemma. Vad blir det kvar till sist för rekreations- och fritidsmiljö i norra Bohuslän om där inte finns några människor som har möjlighet att leva och arbeta där året runt? Det är inte en vildmark man söker när man reser till Bohuslän på semester, utan det är kulturlandet vid havet som man reser till. Om det kulturlandet skall fortsätta existera förutsätter det utrymme även för arbetstillfällen.

När vi diskuterade betänkandet om den fysiska riksplanen, Hushållning med mark och vatten, var det nog flera än jag som på ett alldeles särskilt sätt läste planregeln att kuststräckan mellan Lysekil och Strömstad i framtiden skulle hållas fri från miljöstörande industri. Jag läste den i varje fall för min del mycket noga och kom fram till att man menade kuststräckan mellan Lysekil och det som då var staden Strömstad. Men se det var två mil kvar mellan Strömstad och norska gränsen. I dag vet vi att man avsåg kuststräckan mellan Lysekil och norska gränsen. Jag tror att man på många håll accepterade den angivna målsättningen därför att man räknade med att det fanns ett litet andningshål i den del av Bohuslän som i själva verket utgör en del av den hårt industrialiserade norska grannbygden. Men nu får vi inte räkna med det, utan nu hör också Hogdalsnäset till den fridlysta delen.

En – låt oss gärna kalla det så – unik tillgång till strand och berg, och f. ö. också av mycket annat, som denna i en del av Bohuslän som inte många känner till, på landskapets baksida mot Dalsland, skall självfallet utnyttjas för rekreations- och fritidsändamål osv., såväl för de rörliga som för de fasta aktiviteterna. Men jag tycker att man kan komma ihåg vad vår förre landshövding i länet brukade framhålla. Han sade att om

Torsdagen den
13 november 1975

*Om sysselsättnings-
stimulerande
åtgärder i norra
Bohuslän*

vi har en trakt eller en miljö som är alldeles speciellt värdefull ur rekreationssynpunkt, är den miljön lika intensivt utnyttjad om 10 000 människor får möjlighet att vistas där året runt som om 100 000 människor är där några månader på sommaren. Det är inte detsamma som att gå miste om utnyttjandet. Får de 10 000 människorna den chansen blir det plats på andra rekreationsorter, eftersom dessa inte kommer att behövas för de människorna – de har sin rekreationort hemmavid.

Jag vill till sist säga att jag inte tror att vi på allvar kan räkna med att kunna lösa norra Bohusläns problem om vi inte, med all den aktsamhet vi skall iaktta, försöker vara litet mer balanserade än de mest fanatiska miljövårdarna när det gäller att väga mellan arbetslivets och fritidslivets krav. Jag tror att man i stort sett kan räkna med att riksdagsledamöterna – trots att vi blir utskälda i brev från alla delar av landet dock sällan från Bohuslän – även i framtiden gärna kommer att välkomna etableringar av olika slag i Bohuslän. De få ledamöter som är närvarande i kammaren bör komma ihåg följande, om man ibland undrar över hur vi kan acceptera ett projekt som kanske ter sig litet tvivelaktigt ur miljösynpunkt. Om det är det första projekt man sett på 40 år, blir man litet skeptiskt mot allt välvilligt tal om att vi inte skall få ett visst projekt men att vi självfallet skall ha något annat i stället. På dessa 40 år har det i stort sett inte blivit något annat.

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON:

Herr talman! Det verkar kanske litet ofint av en hallänning att delta i denna Göteborgs-Bohuslänska överläggning. Den lokaliseringspolitik som vi har bedrivit och som har omfattat jämväl norra Bohuslän har gett resultat. Det kan man avläsa på många håll. Befolkningsutvecklingen i norra Bohuslän har stabiliserats under 1970-talet. Det är ett faktum som ingen kan komma förbi. Jag tycker att det är fel att så underskatta de lokaliseringspolitiska insatserna som herr Lindahl i Hamburgsund gör. 400 nya jobb genom lokaliseringspolitiska åtgärder är inget dåligt resultat.

Jag är övertygad om att man på praktiskt taget varje länsbank i kammaren skulle kunna ställa sig upp man- och kvinngrant och peka på områden som har stora och svåra regionala problem. Jag upplever det ständigt. Min dörr är som en svängdörr med besökare från hela landet, som med all rätt pekar på ungefär samma problem som de som ni har i Bohuslän.

Nu är jag medveten om att det kan uppstå akuta problem inom vissa områden och att man då verkligen måste bjuda till och gripa in med åtgärder, och det gör vi också. Vi har fått göra det på många platser. Vi påverkas rent allmänt av konjunkturen ute i världen. Vi har svårigheter rent allmänt. Det är därför vi går in med 24 olika insatser för att komma till rätta med sysselsättningsproblemen. De drabbar olika. Vissa regioner har det svårare än andra.

Jag tycker det är fel att låta ett företag ha som skalkeskjul att EG-avtalet skulle ha blivit litet ogynnsamt för det företaget och sedan sitta med

*Om sysselsättnings-
stimulerande
åtgärder i norra
Bohuslän*

armarna i kors. Vi kan aldrig tolerera det. Nu förnekar jag att det finns ett sådant samband, men även om det hade funnits skulle vi inte ha godtagit det som grund för minskad sysselsättning. Ett sådant stort företag som ligger bakom konservindustrin i Bohuslän bör rimligtvis kunna finna annan sysselsättning om det tvingas lägga ned.

Nu hoppas jag att kommunalmännen och jag har samma uppfattning på den punkten. Den fackliga organisationen har det.

Jag tycker att vi i första hand skall räkna med att försöka förmå ägarna till konservfabriken att finna annan sysselsättning som de kan förlägga till detta område.

Av herr Mattsson i Skee har jag fått frågan hur jag ser på förhållandet mellan arbete och rekreation. Nu har ju regeringen gett ett svar i propositionen om riksplanen, som just ligger hos civilutskottet. Den frågan diskuteras i civilutskottet, där herr Mattsson är en av huvudfigurerna, och regeringens svar finns alltså där.

Trots den här fina reklamen för norra Bohuslän som herrarna har gjort från talarstolen tycker jag att inläggen andas litet för mycket pessimism. Det är inte så att riksplaneringens s. k. gröna hand skulle förbjuda all lokalisering. Jag utgår ifrån att det är en oerhörd överdrift då ni står här och säger att ett stort antal företag har velat komma till norra Bohuslän men inte vågat. Jag skulle bli rasande glad över uppgifter på alla de företag det kan vara fråga om. Uppgifterna motsägs också av det faktum att vi genom att använda lokaliseringspolitik har fått dit 400 nya jobb i ett antal nya företag. Kommunerna har ju möjligheter att påverka utvecklingen på olika sätt. Men det är klart att kommunerna måste erbjuda industriområden dit man kan lokalisera sitt företag. Kommunerna kan också, eftersom de ligger inom stödområdet, själva som beredskapsarbete bygga industrihus och på det sättet dra till sig den sortens industrier som man bör ha i detta område.

Anledningen till att det inte står nyetablerade företag i kö hos Tanums kommun är att hela inre stödområdet ropar efter nyetableringar. Vi har inte så värst många nyetableringar. Det är hela förklaringen. Men skulle det finnas varuproducerande företag som har intresse av att lokalisera sin verksamhet till norra Bohuslän men inte vågar av miljöskäl, skulle jag bli mycket förvånad. De bör tvärtom till denna vackra miljö förlägga verksamhet som inte är miljöstörande. Flertalet av företagen inom varuproduktionen är inte miljöstörande. Det är klart att vi inom hela landet nu har mycket strängare regler för all företagsamhet då det gäller både den yttre och inre miljön. Det gäller naturligtvis i lika hög grad i Bohuslän som på andra platser.

Beträffande vägar och broar så kan en hel del av de broar som finns och bör finnas i norra Bohuslän vara kommunala projekt. Jag råder kommunalmännen att ha sådana projekt färdiga, för de kan behövas som beredskapsarbeten. Vi kan komma att behöva tillfälliga beredskapsarbeten av den typen där uppe.

Rent allmänt delar jag självfallet den uppfattning som har framkommit

Torsdagen den
13 november 1975

*Om sysselsättnings-
stimulerande
åtgärder i norra
Bohuslän*

här – eftersom jag själv kommer från västkusten – att man inte kan bygga sin framtid bara på turism och rekreation. I mitt eget hemlän var det tidigare många som hade den meningen att hit skulle inga industrier komma. Hit skulle bara komma sommargäster för att bada och ha det skönt. Men det visade sig att det kunde man inte leva på utan man måste självfallet ha andra arbeten än dem som den här kortvariga turismen ger. Man måste alltså bygga industrier. Låt mig säga, herr talman, att den omständigheten att vissa områden i Halland, Bohuslän och på ostkusten är s. k. gröna områden, där man inte vill ha miljöstörande företag, inte är något hinder för att till dessa landskap förlägga t. ex. industriområden.

Herr Carlshamre undrade vilka konkurrensmedel norra Bohuslän har att erbjuda. Det var en rätt negativ katalog han gav mänskligheten. Men han glömde en väsentlig sak, nämligen att norra Bohuslän ligger inom stödområdet, vilket inte Halland gör och vilket många andra delar av landet inte heller gör. Det avgörande för de varuproducerande företag som är intresserade av att komma dit är om kommunen kan erbjuda dem tomtområden och om det finns möjligheter för dem att erhålla lokaliseringsstöd. Det är ett konkurrensmedel som inte alla andra kommuner har.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr MATTSSON i Skee (c):

Herr talman! Också jag hade, när så många från Bohusbänken yttrade sig i den här frågan, en känsla av att hallänningen Bengtsson får höra så mycket bohuslänierna att han storknar. Kanske tydde hans svar också på det.

Vad jag lade märke till och tog fasta på i det senaste inlägget av statsrådet var att han sade att det inte är något hinder för att till de här områdena förlägga vilket annat företag som helst, bara det inte är miljöstörande. Det är egentligen just ett sådant uttalande som vi behöver. Hur märkvärdigt det än kan låta har de som arbetar för oss och som har vårt uppdrag att ta kontakter med olika företag mött den invändningen. Därför är det värdefullt att ha ett nytt och auktoritativt uttalande på den här punkten att hänvisa till.

Jag ansluter mig till uppfattningen att man skall lägga ansvaret för sysselsättningen på de företag som avvecklar sin verksamhet, men det är klart att den principen inte alltid kan tillämpas. I det fall som gäller Strömstad bör det vara användbart, men det är möjligt att den lilla kommunen som inte har någon annan relation till koncernen än just den här fabriken inte har så mycket att diskutera med koncernen om. Däremot kan man säkert diskutera med den på riksnivå, och det var därför jag var intresserad av att höra att man försöker pressa koncernen till att ta sitt ansvar. Jag delar åsikten att koncerner bör känna ansvar

för den personal som de har anställt.

Statsrådet säger att regeringen i propositionen har redovisat sin synpunkt på avvägningen mellan sysselsättning och miljövård och över huvud taget vad som inbegripes i begreppet den obrutna kusten. När man hör det blir man då inte optimistisk. Propositionen innehåller en redovisning av programmen, och den anger vilka fortsatta riktlinjer man tänker följa i planeringsskedet. Där är gränsdragningen densamma nu som den var när riksdagen år 1972 behandlade förslaget om fysisk riksplan när det gällde den norra delen av Bohuslän.

Jag nämnde att vi kommer att få ta upp den frågan till behandling på nytt under riksmötet. Jag hoppas att de ansträngningar som vi gör för att få till stånd en förbättring då också skall mötas av förståelse från regeringssidan på ett sådant sätt att det blir möjligt att komma överens om den lösning som vi förespråkar.

Man kan naturligtvis notera att det här området – bl. a. Tanums kommun – har förlorat storföretag under tiden. Diskussion om Gränges Hedlund AB:s etablering ledde väl inte till att man fick helt klart för sig varför etableringen föll. Det fanns ju ett statligt ägarintresse i markområdet, och det fanns även andra statliga intressen som kämpade om företaget. I alla fall kan man konstatera att ett företag som vi bedömde såsom förenligt med riktlinjerna om lokalisering till Tanum inte fick möjlighet att etablera sig där utan i dag är i full färd med att ställa i ordning en industriplats i Blekinge län i stället.

Tanken på industrihus har vi redan tagit upp. I samarbetskommittén i Bohuslän arbetar man nu med det här projektet för att försöka intressera kommunerna och eventuellt få stöd från landstingsidan för att snabba på verksamheten.

Eftersom herr Gösta Gustafsson i Göteborg m. fl. har talat om broar vill jag påpeka att de inte är några kommunala projekt utan vägverksprojekt, och allesammans stora sådana. På den punkten har kommunerna ingen annan möjlighet än att som alla andra försöka påverka vägverkets planering och komma med inom dess fördelningsramar.

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp):

Herr talman! Jag vill gärna instämma i Evert Svenssons i Kungälv krav på något slags katalog över vilka industrier som kan komma till norra Bohuslän, och jag är också väldigt glad över att arbetsmarknadsministern här uttalade att alla varuproducerande industrier – om jag hörde rätt – borde höra till dem som kan komma dit utan några större problem.

Men det händer alltför ofta i norra Bohuslän att folk frågar sig: Vad är miljöstörande industri och vad är det inte? Vi har t. ex. Gränges Hedlund – är oljeborrningsplattformarna miljöstörande eller inte? Vi vore nog väldigt tacksamma, om vi på något sätt kunde få en gränsdragning där.

Jag underskattar inte alls värdet av att det har kommit 400 nya arbeten till norra Bohuslän med hjälp bl. a. av stödåtgärder, herr arbetsmark-

Nr 21

Torsdagen den
13 november 1975

*Om sysselsättnings-
stimulerande
åtgärder i norra
Bohuslän*

Torsdagen den
13 november 1975

*Om sysselsättnings-
stimulerande
åtgärder i norra
Bohuslän*

nadsminister; tvärtom är jag mycket glad och tacksam för det. Jag menar bara att man inte får se sig blind på den siffran och sedan vara nöjd, utan man måste försöka sätta den i relation till vad som går bort. Då har man kanske inte fullt så glädjande siffror kvar.

I vad gäller konservindustrin har herr Mattsson i Skee helt rätt. Det är alldeles klart att en av industrierna i Strömstad som nu skall läggas ner hör till en stor koncern som vi här i riksdagen har varit med om att ge så pass stora likvida medel genom ett visst köp att den verkligen borde ha möjlighet att göra någonting; det är ett krav som man kan ställa på det företaget. Men alla företag inom konservindustrin hör faktiskt inte till denna koncern, utan många av dem är små. Detta gäller kanske inte speciellt i norra Bohuslän, men går man till mellersta Bohuslän finner man gott om riktigt små företag inom konservindustrin. Där kan man kanske se om inte problemen börjar bli litet större. Det här aktuella storföretaget är däremot ingenting att snyfta över och beklaga.

Herr Mattsson i Skee var inne på en sak som man i Tanums kommun upplever som beklaglig och som ett mycket stort hinder, nämligen AB Atomenergis markinnehav. Bolaget köpte en gång mark för en tilltänkt anläggning för upparbetning av kärnkraftsavfall, någonting som kommunen inte är ett dugg trakterad av och som befolkningen inte vill veta av. Bostadsministern har f. ö. svarat mig på en fråga att han anser att sådant inte är förenligt med den fysiska riksplanen. Det vore väldigt väl om statsmakterna kunde understödja kommunen i försöket att få återköpa den här marken från Atomenergi.

Till sist vore jag mycket tacksam om statsrådet kunde ge besked om han instämmer i min tes: Har man inte i ett sådant område som norra Bohuslän, där statsmakterna otvivelaktigt har hjälpt till att styra bort viss industri, ett särskilt ansvar för att försöka finna ersättningar som kan ge arbete?

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON:

Herr talman! Jag predikar ingen förnöjsamhet på något sätt när jag talar om vad som har hänt i norra Bohuslän, utan jag bara pekar på att helt hopplös är inte situationen. Man har satsat 29 milj. kr. och det har gett 400 nya jobb. Tio företag i Tanum och åtta i Strömstad har fått den hjälpen. Det visar alltså att det finns möjligheter att få lokaliseringsstöd. Det har ju inte skett därför att det har blivit ett område där man skall förhindra miljöstörande industrier, utan det har skett på grund av strukturen i detta område. Denna utveckling började inte när riksplanen togs. Herr Carlshamre beskrev målände den utveckling som har ägt rum och som har gjort att man tog med denna region i stöd-området.

Jag har sagt att statsmakterna är beredda att medverka med alla de lokaliseringspolitiska medel som står till förfogande. Jag tror inte så mycket på en katalog över vilka företag som kan komma i fråga. På detta

område får vi arbeta som vi gör på alla andra områden. Det förutsätter nämligen aktivitet från de kommunala förtroendemännen. Vi kan inte sitta centralt och klara lokaliseringpolitiken och föra ut den till kommunerna, utan vi räknar med en oerhörd kommunal aktivitet.

Till varje företag som har funderingar på att lokalisera sig till detta område vill jag säga: Tag ögonblickligen kontakt med oss, så skall ni få veta om verksamheten är miljöstörande eller inte. Jag är övertygad om att de allra flesta företag som kan vara intresserade icke är miljöstörande. Det är de stora företagen som här har nämnts, som kan vara miljöstörande.

Svaret till kommunalmännen är: Dölj inte vad det är för företag som vill komma dit! Får vi reda på det, så skall ni få veta om de kan få stöd eller inte – om de passar in i omgivningen.

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp):

Herr talman! Jag håller nog fortfarande fast vid att det vore väldigt nyttigt om vi på något sätt fick litet klarare linjer i fråga om vad som är miljöstörande industri. Vi hamnar så ofta i svåra avvägningsproblem. Det vore alltså nyttigt om vi kunde klargöra detta så att de berörda parterna på ett mycket enkelt sätt själva kunde avgöra om man klart är på någon sida av gränsen eller om man är ett tveksamt fall.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 16 Om breddning av järnvägslinjen Kalmar–Berga

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON erhöll ordet för att besvara herr *Svanströms* (c) den 28 oktober anmälda interpellation, 1975/76:40, och anförde:

Herr talman! Herr Svanström har frågat mig om regeringen är beredd att omedelbart ge klarsignal för de fortsatta breddningsarbetena på Bergabanan.

Som svar på interpellationen får jag meddela att regeringen i dag beslutat att bansträckan Berga–Sandbäckshult skall rustas upp till normal spårstandard för en kostnad av 14 milj. kr. Arbetena kommer att utföras som beredskapsarbete och i första hand ge sysselsättning åt svårssyssel-satta.

Herr SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Efter den ganska omfattande diskussionen från och mellan de crövrade provinserna skall vi återföra debatten till det gamla ursvenska området, även om det gäller en av de fattigaste delarna, nämligen Småland.

Jag tackar herr statsrådet och regeringen för det odelat positiva svaret på min fråga. Men jag har också anledning att framföra ett tack från

Nr 21

Torsdagen den
13 november 1975

*Om breddning av
järnvägslinjen
Kalmar–Berga*

Torsdagen den
13 november 1975

---

*Om breddning av
järnvägslinjen
Kalmar–Berga*

övriga motionärer, och jag vill utvidga tacket till – utöver regeringen – trafikskottet och riksdagen. Det var nämligen dessa båda sistnämnda instanser som enhälligt uttalade sig för en breddning av den kvarvarande 32 km långa bandelen mellan Sandbäckshult och Berga. Genom dagens regeringsbeslut skall således denna breddning verkställas.

Herr talman! Jag kunde kanske ha stannat här och nöjt mig med denna djupt kända tacksamhet. Men jag vill i anslutning till det positiva svaret göra några allmänna kommentarer.

Herr Carlshamre sade i den förra debatten att man hade drivit samman representanterna för Bohuslän med gisselslag. För vår del i Kalmar län har gisselslagen sannerligen icke saknats. Sammandrivningen har i vissa delar varit begränsad, men på den här punkten har det rått enighet mellan alla instanser i Kalmar län. Jag vill bara framhålla vad som har sagts i min interpellation, att i såväl Länsprogram 1970 som Länsplan 1974 har länsstyrelsen enhälligt uttalat sig för att denna utbyggnad skulle komma till stånd. Likaså har länsstyrelsen vid årets början i ett förslag till regional trafikplanering för Kalmar län framhållit det angelägna i att utbyggnaden kommer till stånd.

Det är ingen tillfällighet att vi betraktar det här som en mycket angelägen fråga. I interpellationen har jag – och det har skett även i andra sammanhang – påvisat hur angeläget det är bl. a. för sysselsättningen, och därför finns arbetsmarknadsministern onekligen med i bilden, inom sådana inlandskommuner som Högsby och Hultsfred att den här bandelen kommer till utförande.

Förhållandena i Högsby är även av andra orsaker sådana att de inger allvarlig oro. Befolkningsutvecklingen har länge varit negativ. De satsningar som gjorts från kommunens sida för att förbättra möjligheterna till sysselsättning inom kommunen har på många områden under de senaste dagarna sett ut att helt äventyras. Det är emellertid min förvissning att genom ombyggnaden av den berörda bandelen skall förutsättningarna för en förbättring av förhållandena öka.

Jag vill också säga att detta kan innebära vissa ökade möjligheter att bibehålla och förbättra järnvägslinjen Hultsfred–Linköping. En del gods-transporter kommer utan tvivel att föras den här vägen sedan breddningen genomförts.

I sammanhanget vill jag påpeka hur angeläget det är för Kalmar län, som har drabbats av en betydande järnvägsnedläggning, att de nu kvarvarande järnvägslinjerna får bibehållas.

Vidare vill jag framhålla att vi självfallet har kunnat läsa ut av beskedet i dag att ombyggnaden inte kommer att innefatta anläggning av perronger. Därmed är det väl åtminstone f. n. på det sättet att våra starka önskemål om en återupptagen persontrafik på de här bandelarna inte ligger särskilt väl till. Men jag vill ändå understryka den oerhörda vikten av att man bl. a. ur beredskapssynpunkt har den aktuella bandelen utbyggd. Vi kan mycket väl långt tidigare än vi tror bli tvingade att införa persontrafik på järnväg i större omfattning än vad som nu är fallet.

Jag skall inte i diskussionen med statsrådet Bengtsson gå in på de risker som kan finnas att andra järnvägslinjer kommer att bli nedlagda. Jag är på det klara med att det ligger inom ett annat departements område.

Jag vill avsluta mitt anförande, herr talman, med att än en gång från – det tror jag att jag vågar påstå – hela Kalmar läns befolkning framföra ett tack för det beslut som har fattats i regeringen.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Liksom herr Svanström vill jag uttrycka min glädje över att regeringen nu har fullföljt det beslut som på trafikutskottets förslag kammaren fattade år 1974. Men det var ju bara ett inslag i den offensiva politik som trafikutskottet förordade 1974. Däri ingick också elektrifieringen av banan Borlänge–Mora och beslutet att SJ efter många år av passivitet skulle inköpa motorvagnar att användas för persontrafiken.

Vi hade tagit till utgångspunkt att den resignation och den pessimism som funnits i detta land beträffande järnvägstrafikens framtid nu skall brytas. Detta gjorde vi inte minst därför att vi anser att av alla trafikmedel är den spårbundna trafiken den som har de största förutsättningarna för en snabb teknisk utveckling. Det återstår fortfarande en del av det som riksdagen på trafikutskottets förslag har beslutat, och vi hoppas nu att också övriga beslut som har fattats skall fullföljas i rask takt.

Herr KRÖNMARK (m):

Herr talman! Som representant för Kalmar län kan jag instämma i vad herr Svanström här anför och uttala min tillfredsställelse över att regeringen nu har fattat ett positivt beslut i denna fråga. Från en tidigare uppvaktnings för statsrådet Bengtsson vet jag att arbetsmarknadsministern har haft mycket stor förståelse för kravet på en sådan lösning.

På det psykologiska planet har detta varit något av en ödesfråga för oss som representerar Kalmar län. Vad gäller den ekonomiska insatsen är den väl inte så överväldigande, men rent psykologiskt – alltså för att skapa en gynnsam utveckling i länet i framtiden och för framtidstron i länet – har detta projekt haft utomordentligt stor betydelse. Därför är det med stor tillfredsställelse som vi i dag registrerar regeringens beslut.

Jag har velat säga detta också därför att jag råkar sitta med i länsstyrelsens lekmanastyrelse, där vi verkligen har försökt att lå fram ett sådant beslut som nu har fattats och som faktiskt varit en förutsättning för att intentionerna i Länsplan 74 skulle kunna förverkligas. Beslutet innebär att man från länsmyndigheternas sida nu kan göra en större satsning på länets inland. Genom att vi nu får en breddning av denna järnvägsdel har de grundförutsättningar skapats som krävs härför.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
13 november 1975

*Om översynen av
beskattningsregler-
na vid bostadssa-
nering*

Herr bostadsministern CARLSSON erhöll ordet för att besvara herr Bergmans i Göteborg (s) den 15 oktober anmälda interpellation. 1975/76:1, och anförde:

Herr talman! Herr Bergman i Göteborg har frågat mig vilka regelområden som berörs av den inom bostadsdepartementet pågående översynen av beskattningsreglerna vid bostadssanering, och om förslag med anledning av översynen kommer att föreläggas 1975/76 års riksmöte.

De ekonomiska villkoren vid ombyggnad av bostadshus är aktuella inom bostadsdepartementet av flera skäl.

I december 1974 hemställde riksdagen att frågan om att ta in det s. k. ingångsvärdet i låneunderlaget vid ombyggnad av flerfamiljshus skulle prövas ytterligare och därefter anmälas för riksdagen, eventuellt i förening med de förslag prövningen kunde ge anledning till. Vidare upphör initialstödet vid årsskiftet 1975–1976, vilket också ger anledning att pröva de ekonomiska villkoren på längre sikt vid ombyggnad. En översyn av dessa frågor påbörjades därför inom bostadsdepartementet. Därmed sammanhängande beskattningsfrågor behandlas – närmast från fiskala utgångspunkter – av 1972 års skatteutredning, företagsskatteberedningen och bostadsskattekommittén.

I augusti överlämnade boende- och bostadsfinansieringsutredningarna – vilka har arbetat under herr Bergmans ordförandeskap – sitt slutbetänkande. Det innehåller förslag om att ingångsvärdet skall tas in i låneunderlaget vid ombyggnad av flerfamiljshus. I detta sammanhang framför utredningarna synpunkter på beskattningsfrågan. Utredningarna förutsätter att denna fråga blir föremål för närmare beredning inom bostadsdepartementet.

Utredningens betänkande remissbehandlas f. n. Som jag har sagt i andra sammanhang kommer regeringen att förelägga riksdagen förslag i fråga om ingångsvärdet så snart det är möjligt efter remisstidens utgång den 15 januari 1976. Vid övervägande av åtgärder som berör skatteregler måste hänsyn tas till arbetet i de tidigare nämnda skatteutredningarna. Utgångspunkten för arbetet inom bostadsdepartementet är att åstadkomma jämställdhet mellan olika ägarkategorier.

Herr BERGMAN i Göteborg (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för svaret och vill bara nu göra några kommentarer och ställa några frågor i anslutning till detsamma.

Som framgår av svaret har saken flera sidor. En sida vetter mot skatteutredningarna, alltså den fiskala sidan som det står i svaret. Där kan man väl förvänta sig ganska snabba resultat, inte minst mot bakgrund av de beslut som fattades av den socialdemokratiska partikongressen i höstas, som klart reagerade mot de stötande effekter som avdragsmöjligheterna kan ha även på bostadsmarknaden. Den andra sidan vetter

mot bostadspolitiken, och det är den vi ägnar oss åt i detta sammanhang. På den punkten vill jag säga att jag är glad över att ha fått det här svaret.

De avdragsmöjligheter som finns enligt skattelagstiftningen har efter hand fått en effekt som helt strider mot de målsättningar för bostadspolitiken som riksdagen med stor majoritet tagit ställning för, utfärdat regler för, på olika sätt främjat och lämnat stora ekonomiska bidrag till. Dessa icke önskvärda effekter uppstår på grund av de möjligheter som enligt den nuvarande skattelagstiftningens utformning finns att dra av vad som kallas för förluster på bostadsfastigheter från inkomster av annan verksamhet – en rörelse, enskild tjänst eller vad det kan vara.

Jag noterar med stor tillfredsställelse att frågan behandlas i bostadsdepartementet – det tycker jag känns tryggt. Jag är också glad över formuleringen i svarets sista mening, som jag gärna vill upprepa: "Utgångspunkten för arbetet inom bostadsdepartementet är att åstadkomma jämställdhet mellan olika ägarkategorier." Med den målsättningen och med de uppgifter på detta område som bostadsdepartementet har kan man med viss trygghet avvakta framtiden och de förslag som kan komma att framläggas.

Låt mig bara, herr statsråd, framföra en tanke som väckts i samband med diskussionen i denna fråga för att få en kommentar till den. De effekter jag talat om uppstår när innehav av bostadsfastighet kan sammanblandas med inkomst av annan verksamhet. Om man i beskattningssammanhang klart kan avskilja innehav av fastighet med utnyttjningsbostäder från annan verksamhet går det inte att utnyttja avdragsmöjligheterna på detta sätt. Då blir det inte intressant att spekulera, och då får vi en sundare marknad på hyresfastighetssidan. – Det vore intressant att höra någon reflexion av statsrådet kring den tanken.

Jag har inte fått klart för mig om arbetet i departementet bedrivs med önskvärd skyndsamhet, höll jag på att säga. Jag har inte hittat något tidsschema i svaret. Jag vore därför intresserad av att höra när resultatet av de överväganden som sker inom departementet kan tänkas framläggas.

Herr bostadsministern CARLSSON:

Herr talman! Först och främst vill jag säga att det arbete vi bedriver i bostadsdepartementet syftar dels till att åstadkomma en rättvisa mellan ny- och ombyggnad, dels till att inom ombyggnadens ram åstadkomma en rättvisa mellan de olika boendeformer som där förekommer. Det är den principiella utgångspunkten för arbetet.

När det gäller herr Bergmans fråga om möjligheten att så att säga särskilja fastighetens ekonomi från andra inkomstkällor vill jag säga att det är ett alternativ som har diskuterats. Om det är den väg man skall gå eller om man skall försöka finna någon annan form har jag svårt att i dag ta ställning till. När vi började detta arbete trodde jag – därmed är jag inne på herr Bergmans sista fråga – att det här var relativt enkla saker, som man ganska snart skulle kunna rätta till. Eftersom arbetet

Nr 21

Torsdagen den
13 november 1975

*Om översynen av
beskattningsregler-
na vid bostads-
sparing*

Nr 21

Torsdagen den
13 november 1975

Anmälan av interpellation

nu har pågått en tid har jag tvingats lära mig att dessa frågor är rätt svåra. Därför har jag i svaret inte vågat ange någon tidpunkt för när vi kan vara beredda att lägga en proposition. Däremot kan jag vara positiv så till vida att vi kommer att – för att använda herr Bergmans ord – bedriva arbetet skyndsamt. Vi upplever detta som en viktig fråga som bör prioriteras i departementets arbete. Det blir alltså inte fråga om att skjuta problemet åt sidan och ta upp det i en oviss framtid. Vi har avdelat personal för just detta problem.

Därmed har jag svarat på den senaste frågan: Vi kommer att framlägga förslag så snabbt som det över huvud taget är möjligt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 18 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1975/76:56 till civilutskottet

§ 19 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1975/76:46–50 till skatteutskottet

1975/76:51–53 till civilutskottet

1975/76:54 till näringsutskottet

1975/76:55–57 till socialutskottet

1975/76:58–63 till näringsutskottet

§ 20 Anmäldes och bordlades

Propositioner

1975/76:72 om ändringar i exportkreditstödet

1975/76:75 om ändring i lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier

1975/76:76 om ändring i kupongskattelagen (1970:624), m. m.

1975/76:78 om inskränkt skattskyldighet för företagareförening som erhåller statsbidrag

1975/76:83 om ändring i taxeringslagen (1956:623)

§ 21 Anmäldes och bordlades

Motioner

1975/76:64 av herr *Olsson* i Järvsö

1975/76:65 av herr *Olsson* i Järvsö

med anledning av propositionen 1975/76:34 med förslag till marknadsföringslag, m. m.

§ 22 Anmälan av interpellation

Anmäldes och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

1975/76:55 av herr Krönmark (m) till herr kommunministern om länsstyrelsens handläggning av plan- och byggnadsärenden:

*Anmälan av
interpellation*

I flera sammanhang har betonats att det primära ansvaret för den fysiska planläggningen åvilar kommunerna. Genom kommunreformen har dessa fått större planeringsresurser och måste regelmässigt bedömas ha bättre kompetens än tidigare för sina planeringsuppgifter. I fråga om plan- och byggnadsfrågor ligger beslutanderätten av olika skäl kvar hos länsstyrelserna. Helt naturligt förekommer det då att länsstyrelserna från sina lämplighetsbedömningar går emot kommunernas uppfattning. Det kan vara fråga om skiljaktig bedömning av lagstiftningsintentioner eller bero på att länsstyrelsen måste ta hänsyn till frågornas betydelse i vidare perspektiv.

Dock föreligger det en diskutabel konstruktion i länsstyrelsens nuvarande normalarbetsordning, som innebär att länsstyrelsen på tjänstemannanivå ofta kan korrigera en kommuns politiskt ansvariga planerings- och beslutsorgan, såsom t. ex. byggnadsnämnd, kommunstyrelse och kommunfullmäktige. Den utveckling som f. n. pågår mot ett vidgat lekmannainflytande på samhällsbesluten talar för att beslut som fattas av politiskt ansvariga instanser på kommunal nivå rörande väsentliga planeringsfrågor i de fall det föreligger skiljaktig mening mellan kommun och den beslutande statliga instansen blir handlagda under så demokratiska arbetsformer som möjligt.

Länsstyrelserna är inte bundna av normalarbetsordningen utan kan själva avgöra vilka frågor som skall tas upp i lekmannastyrelsen. Det lär f. ö. redan nu förekomma att länsstyrelser behandlar frågor av det slag, som här anförts, i lekmannastyrelsen. Då det emellertid av lätt förstådda skäl är väsentligt att så viktiga frågor som plan- och byggnadsfrågor behandlas med största öppenhet och möjlighet till utkrävande av politiskt ansvar, borde sådana ärenden regelmässigt behandlas i länsstyrelsens lekmannastyrelse i de fall länsstyrelsen finner skäligt att korrigera det kommunala beslutet.

Mot bakgrund av vad här anförts anhåller jag om kammarens medgivande att få rikta följande fråga till herr kommunministern:

Är statsrådet beredd att vidtaga åtgärder så att frågor gällande plan- och byggnadsärenden liksom dispenser från byggnadsförbud enligt naturvårdslagen behandlas i länsstyrelsens lekmannastyrelse i de fall länsstyrelsen avser att korrigera kommunens beslut?

Torsdagen den
13 november 1975

Meddelades att följande frågor framställdes

*Meddelande om
frågor* den 12 november

1975/76:92 av herr *Gillström* (s) till herr justitieministern om straffverkställighet för vapenvägran:

Nyligen inträffad skriftväxling mellan en vapenvägrare och kriminalvårdsstyrelsen aktualiserar frågan om kriminalvårdsstyrelsens tjänstemän har sådana instruktioner att följa att berörda kategori vapenvägrare behandlas på ett i alla avseenden korrekt sätt. Reglerna för erforderlig tid för att ordna uppkommande problem när det gäller arbetssituationen och personliga förhållanden före inställelsen är tydligen flytande. Beslut med kallelse till omedelbar inställelse utan hänsyn till rådande förhållanden har försatt berörda personer i en svår situation, för vilken kriminalvårdsstyrelsen visat fullständig kallsinnighet. Trots en strafftid om två månader ges dessutom inte ens permission för fullgörande av nödvändiga insatser i hemorten.

Anser statsrådet att gällande instruktioner för kriminalvårdsstyrelsen beträffande tid för inställelse, permissioner, rutiner för blankettförfarande vid uppskovsansökningar etc. är tillfredsställande utformade? Om de anses tillfredsställande, vem ansvarar för att tjänstemännen verkligen följer dem?

1975/76:93 av herr *Stjernström* (c) till herr justitieministern om åtgärder för att motverka sysselsättningsbortfall vid kriminalvårdens rixsanstalter:

Under våren 1975 beslutade riksdagen om viss reducering av platsantalet på kriminalvårdens rixsanstalter. I detta sammanhang framhöll justitieutskottet att arbetsmarknadsmyndigheterna och regeringen vid genomförandet skulle beakta beslutets konsekvenser från sysselsättningsynpunkt särskilt inom allmänna stödområdet. Man gav regeringen till känna att den noga skulle överväga möjligheterna att kompensera aktuella regioner för förlust av arbetstillfällen.

Mot denna bakgrund vill jag till herr justitieministern ställa följande frågor:

1. Vilka åtgärder övervägs av regeringen för att kompensera norra Jämtland för det sysselsättningsbortfall som den beslutade nedskärningen av platsantalet vid kriminalvårdsanstalten i Ulriksfors innebär?

2. Är man från regeringens sida beredd att ta regionalpolitiska hänsyn vid en eventuellt fortsatt reducering av platserna vid rixsanstalterna?

den 13 november

Nr 21

Torsdagen den
13 november 1975

*Meddelande om
frågor*

1975/76:94 av herr *Claeson* (vpk) till herr bostadsministern om vidgat inflytande för kommuner och hyresgäster vid fastighetssanering m. m.:

Den nödvändiga saneringen av äldre bostadsbestånd och bostadsmiljöer har för bl. a. Stockholms kommun försvårats inte minst genom avsaknaden av lämpliga styrinstrument. Svårigheterna att kombinera ett effektivt hyresgästinflytande och en kommunal styrning av saneringen är uppenbara. Det har också visat sig att en norm för lägenhetsfördelning, i likhet med vad som brukar tillämpas för nybyggnad, är ett synnerligen bristfälligt styrinstrument då det gäller praktiskt genomförande och ökat inflytande för de boende.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga herr bostadsministern:

Är statsrådet beredd att ta sådana initiativ till ändring av byggnads-
lagstiftningen, att kommuner och hyresgäster ges ett större inflytande
vid sanering och ombyggnader av äldre fastigheter och bostadsområden?

1975/76:95 av herr *Siegbahn* (m) till herr utrikesministern om följderna av FN-uttalande om sionism:

Hur ser den svenska regeringen på det förhållandet att FN antagit en resolution som betecknar sionismen och sålunda den israeliska statens upprättande som rasism, och vad avser regeringen göra för att motverka de tendenser för vilka denna resolution är det senaste uttrycket?

1975/76:96 av herr *Olof Johansson* i Stockholm (c) till herr handelsministern om följderna av regeringens beslut om handelspolitiska åtgärder för att klara försörjningsberedskapen:

Vilka hot om motåtgärder riktade mot svensk export och därmed samsättningen inom landet har förekommit från andra länders eller internationella organisationers sida sedan det blev känt att den svenska regeringen beslutat om handelspolitiska åtgärder för att klara försörjningsberedskapen, och hur har regeringen bemött sådana hot eller sådan kritik?

1975/76:97 av herr *Ahlmark* (fp) till herr statsministern om följderna av FN-uttalande om sionism:

Vill statsministern inför riksdagen redogöra för sin syn på den FN-resolution som stämplar sionismen som rasism?

1975/76:98 av herr *Romanus* (fp) till fru statsrådet Hjelm-Wallén om vissa förhållanden inom sjuksköterskeutbildningen:

Nr 21

Torsdagen den
13 november 1975

*Meddelande om
frågor*

Enligt tidningsuppgifter riskerar ett stort antal sjuksköterskeelever att antingen inte få ut sin avgångsexamen eller att inte flyttas till nästa årskurs på grund av den aktion som nu pågår mot de graderade betygen. Aktionen tillgår så att de elever som fått sina skriftliga prov underkända identifierar sig, medan övriga endast lämnar kodnummer. De som fått överbetyg avstår alltså från detta. I vissa fall har eleverna från skolledningen fått uppgift att denna hållning kan komma att leda till att inget betyg, alltså inte heller godkänt, kan meddelas. Mot denna bakgrund ber jag att få fråga fru statsrådet Hjelm-Wallén:

Vad tänker statsrådet göra för att undvika att ett stort antal sjuksköterskeelever, som avlagt godkända prov, inte blir flyttade eller inte får ut sin examen?

1975/76:99 av herr *Fågelsbo* (c) till herr kommunikationsministern om vidgad skyldighet för postverket att inlösa checkar:

Är statsrådet villig att medverka till att postverket inlöser checkar från landets samtliga banker från samma tidpunkt och på i övrigt samma villkor?

§ 24 Kammaren åtskildes kl. 15.06.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert